

REGIUNEA DE DEZVOLTARE NORD

Planul Operațional Regional 2013-2015

2012

CUPRINS

Acronime	
Introducere	
Capitolul I Nivelul strategic	
Capitolul II Nivelul operațional	
Programul 1 Extinderea și reabilitarea sistemelor de aprovizionare cu apă și canalizare	
Programul 2 Reconstrucția, reabilitarea, amenajarea podurilor și drumurilor regionale	
Programul 3 Dezvoltarea infrastructurii și a serviciilor aeroportuare ale aeroporturilor de la Bălți și Mărculești	
Programul 4 Stimularea activităților transfrontaliere prin sporirea investițiilor în crearea punctelor de trecere dintre Republica Moldova, România și Ucraina aflate pe teritoriul RDN	
Programul 5 Eficientizarea energetică a clădirilor publice din RDN	
Programul 6 Dezvoltarea formării continue. Sprijin pentru calificarea și recalificarea profesională a populației ocupate din regiune	
Programul 7 Stimularea IMM prin dezvoltarea serviciilor de informare și consultare pentru IMM și susținerea creării incubatoarelor tehnologice, a centrelor de inovații tehnologice și aplicării tehnologiilor inovative	
Programul 8 Creșterea atractivității regionale ca locație pentru investiții prin crearea infrastructurii de afaceri, conectarea la utilități publice și căi de acces a parcurilor industriale din regiune	
Programul 9 Sprijinirea întreprinderilor cu potențial de export, care implementează standardele internaționale de calitate	
Programul 10 Stimularea asocierii și cooperării tuturor actorilor din sectorul agroindustrial, în scopul asigurării echității în relația dintre producătorii de materie primă, procesatori și comercianți	
Programul 11 Promovarea principiilor de eficiență energetică în sectoarele economice în scopul optimizării cheltuielilor de producere	
Programul 12 Sporirea accesului la informația de mediu și promovarea educației ecologice	
Programul 13 Dezvoltarea sistemelor de management integrat al deșeurilor solide, inclusiv colectarea separată, reciclarea și crearea poligoanelor moderne de stocare a deșeurilor nereciclabile, construcția unei uzine de prelucrare a deșeurilor în regiune	
Programul 14 Sporirea securității ecologice în regiune, prin promovarea activităților de stopare a degradării solurilor poluării bazinelor acvatice, extinderii ariei forestiere, și prin elaborarea unor programe de anticipare și răspuns la stările extreme de vreme	
Programul 15 Reabilitarea obiectivelor turistice și promovarea integrării lor în circuitele turistice internaționale	
Programul 16 Promovarea dezvoltării infrastructurii turistice în regiune	
Programul 17 Reducerea impactului negativ asupra mediului, generat de tehnologii învechite prin promovarea și stimularea utilizării surselor de energii regenerabile	
Monitorizare și evaluare	
Evaluarea impactului proiectelor	
Anexe (fișe de proiecte)	

ACRONIME

ADR	Agenția de Dezvoltare Regională
APL	Administrația Publică Locală
BNS	Biroul Național de Statistică
CNDR	Consiliul Național pentru Dezvoltarea Regională
CRD	Consiliul Regional pentru Dezvoltare
DUP	Documentul Unic de Program
FISM	Fondul de Investiții Sociale din Moldova
FNDR	Fondul Național pentru Dezvoltare Regională
MCDR	Ministerul Construcțiilor și Dezvoltării Regionale
ONG	Organizații neguvernamentale
PIB	Produsul Intern Brut
POR	Planul Operațional Regional
RDC	Regiunea de Dezvoltare Centru
RDCH	Regiunea de Dezvoltare Chișinău
RDN	Regiunea de Dezvoltare Nord
RDS	Regiunea de Dezvoltare Sud
RM	Republica Moldova
SDR	Strategia de Dezvoltare Regională
SDRN	Strategia de Dezvoltare a Regiunii Nord
SND	Strategia Națională de Dezvoltare
SNDR	Strategia Națională de Dezvoltare Regională
SP	Sector Public
UE	Uniunea Europeană

Introducere

În conformitate cu prevederile Legii nr. 438-XVI din 28.12.2006 privind dezvoltarea regională în Republica Moldova, Planul Operațional Regional (în continuare POR) este un document-cadru care constituie planul de implementare a Strategiei de Dezvoltare Regională (în continuare SDR), prevăzut pentru o perioadă de 3 ani. POR Nord conține programe, proiecte și activități prioritare. Conform prevederilor Hotărârii de Guvern nr. 127 cu privire la măsurile de realizare a Legii nr.438-XVI din 28.12.2006 privind dezvoltarea regională în Republica Moldova și Anexei nr.2 a Regulamentului cadru al Consiliului Regional pentru Dezvoltare din 08.02.2008, Consiliul Regional pentru Dezvoltare (în continuare CRD) este responsabil de aprobarea Planului Operațional Regional. Agenția de Dezvoltare Regională (în continuare ADR), conform Regulamentului-cadru al Agenției de Dezvoltare Regională, art.9, elaborează și organizează implementarea POR.

Reieșind din prevederile legislației în vigoare, SDR Nord în calitate de document strategic pe termen mediu a fost elaborată pentru o perioadă de 7 ani. POR în calitate de document operațional este elaborat pe termen scurt, de 3 ani. Din aceste considerente POR Nord reprezintă primul ciclu de implementare a SDR a Regiunii de Dezvoltare Nord (în continuare RDN), orizontul de timp acoperit de POR Nord fiind perioada 2013-2015.

Planul Operațional Regional al RDN reprezintă o parte componentă a Strategiei de Dezvoltare Regională Nord și formează cadrul de implementare a acesteia. Obiectivul general al POR Nord este de a crea platforma de implementare a Strategiei prin ciclul de programe și activități prioritare pentru anii 2013–2015 și prin mobilizarea capacităților actorilor regionali și ale grupurilor de interes, încurajând angajamentul lor de a contribui la dezvoltarea regională și locală prin soluționarea problemelor și utilizarea durabilă a resurselor.

La baza procesului de elaborare a POR Nord au stat principiile de planificare a programelor și activităților prioritare, care acționează în sinergie, fiind grupate în structuri logice ce-și au rădăcinile în prioritățile și măsurile Strategiei de Dezvoltare Regională Nord.

În conformitate cu legislația în vigoare¹: în Planul Operațional se operează cu noțiunile de programe, proiecte, activități prioritare, iar în strategie sunt stabilite prioritățile și măsurile de dezvoltare regională a regiunii.

În procesul de elaborare s-a prevăzut definitivarea metodologiei și a structurii documentului, definitivarea programelor și activităților prioritare ale POR Nord și racordarea lor la prioritățile și măsurile aprobate în SDR Nord. Astfel, POR-ul actual include 3 capitole și concluzii:

- **Nivelul strategic** - conține cadrul strategic al dezvoltării regionale, viziunea, obiectivele și prioritățile strategice.
- **Nivelul operațional** - încadrează în sine **17 Programe**, cu proiecte și activități concrete, care reies și corespund în totalitate Priorităților și Măsurilor aprobate în Strategie.
- **Monitorizare și evaluare** - stabilește mecanismul de planificare și raportare a procesului și activităților de implementare a POR.
- **Concluzii.**

¹ Articolul 1, Legea privind dezvoltarea regională în Republica Moldova № 438 din 28.12.2006.

I. Nivelul Strategic

Planul Operațional Regional Nord (în continuare POR Nord) este un document strategic de programare și un instrument de implementare SDR Nord, prevăzut pentru o perioadă de trei ani, ce cuprinde programe, proiecte și activități prioritare, și care împreună cu alte programe operaționale sectoriale, contribuie la implementarea politicilor naționale de dezvoltare întru atingerea viziunii strategice a RDN și obiectivelor de dezvoltare durabilă a regiunii.

Politicile naționale, Strategia Națională de Dezvoltare Regională (HG Nr. 158 din 04.03.2010) și Strategia de Dezvoltare Regională (SDR) Nord reprezintă punctul de plecare în elaborarea Planului Operațional Regional. Acesta reprezintă o continuitate operațională a acțiunilor SDR Nord, aprobate prin decizia Consiliului Regional de Dezvoltare Nord nr. ____ din _____.

Viziunea strategică a RDN reflectă consensul și aspirațiile formulate de diferite părți interesate în dezvoltarea regiunii – reprezentanți ai autorităților publice, sectorului privat și ai societății civile: *Regiunea de Dezvoltare Nord va fi o regiune dinamică și unită, unde generațiile prezente și viitoare vor avea o calitate înaltă a vieții, provenind din diversificarea activităților economice, deschiderea spre inovațiile tehnologice, un mediu înconjurător sănătos și o cultură regională distinctă. Fiecare va avea oportunitatea să-și realizeze pe deplin potențialul propriu.*

În acest context, următoarele obiective strategice susțin realizarea viziunii:

Obiectivul general: Dezvoltarea echilibrată a Regiunii de Dezvoltare Nord, prin diversificarea activităților economice cu un capital uman competitiv pe piața muncii și prin deschiderea spre inovațiile tehnologice prietenoase mediului înconjurător.

Obiective specifice:

- Dezvoltarea infrastructurii de utilități publice și căi de acces pentru ridicarea atractivității investiționale și nivelului de trai al locuitorilor regiunii.
- Îmbunătățirea mediului de afaceri prin susținerea dezvoltării antreprenoriatului și inovațiilor tehnologice în regiune.
- Ridicarea gradului de ocupare prin creșterea competitivității capitalului uman pe piața muncii și crearea noilor locuri de muncă.
- Fortificarea teritoriilor cu potențial de creștere și reducerea disparităților din regiune.
- Îmbunătățirea factorilor de mediu și a atractivității turistice.
- Eficientizarea energetică a clădirilor și promovarea utilizării surselor regenerabile de energii.

Toate obiectivele propuse vor fi realizate de ADR Nord, autoritățile locale, în strânsă cooperare cu societatea civilă, sectorul privat și cu cetățenii de rînd.

Evident, că POR Nord nu poate singur să impulsioneze dezvoltarea regională, nici să joace rol de echilibrare, dacă acționează izolat de intervențiile structurale în domeniile asigurării accesului populației la surse de apă calitativă, căi de acces, transport public, alte servicii de calitate, cât și de intervenții de eficientizare a consumului de energie, de dezvoltare economică și a resurselor umane, de protejare a mediului, care sunt incluse în alte programe operaționale și care constituie niște condiții pentru succesul POR Nord 2013-2015.

Domeniile de intervenție ale POR sunt complementare domeniilor de intervenție ale celorlalte programe operaționale sectoriale, iar POR își propune să sprijine acest proces de creștere distribuită geografic, dându-i o dimensiune locală mai pregnantă și permițând diferitelor spații ale regiunii să-și valorifice resursele specifice pe baza nevoilor locale și a potențialului local, a resurselor și a punctelor lor forte.

Prezentul POR Nord 2013-2015 este o continuitate a POR 2010-2012, care va asigura consecutivitatea activităților de implementare a SDR Nord 2010-2016.

În perioada 2013 – 2015 proiectele din POR Nord vor fi finanțate din Bugetul de Stat, prin intermediul Fondului Național de Dezvoltare Regională, care constituie 1% din veniturile bugetului de stat, precum și din Fondurile Structurale Europene și ale partenerilor de dezvoltare, în conformitate cu prevederile Legii nr.438-XVI din 28.12.2006 privind dezvoltarea regională în Republica Moldova.

Fondurile publice alocate POR pentru perioada 2013 – 2015 vor sprijini investiții în cadrul următoarelor domenii prioritare:

- **Prioritatea I: Reabilitarea infrastructurii fizice.**
- **Prioritatea II: Susținerea dezvoltării sectorului privat și pieței forței de muncă.**
- **Prioritatea III: Îmbunătățirea factorilor de mediu și a atractivității turistice.**

Prioritățile menționate sînt completate cu măsuri și programe privind sporirea eficienței energetice și utilizarea surselor regenerabile de energie, în scopul implementării politicilor naționale de dezvoltare, stipulate în Strategia Națională de Dezvoltare Regională a Republicii Moldova 2012-2020.

Prioritatea 1	Prioritatea 2	Prioritatea 3
Reabilitarea infrastructurii fizice	Susținerea dezvoltării sectorului privat și a pieței forței de muncă	Îmbunătățirea factorilor de mediu și a atractivității turistice
1.1 Extinderea și reabilitarea sistemelor de aprovizionare cu apă, canalizare, stații de epurare și sisteme de irigare.	2.1 Dezvoltarea formării continue. Sprijin pentru calificarea și recalificarea profesională a populației ocupate din regiune.	3.1 Sporirea accesului la informația de mediu și promovarea educației ecologice.
1.2 Construcția, reabilitarea și amenajarea podurilor și drumurilor regionale.	2.2 Stimularea IMM prin dezvoltarea serviciilor de informare și consultare pentru IMM (industrie, servicii, turism etc.) și susținerea creării incubatoarelor tehnologice, a centrelor de inovații tehnologice și aplicării tehnologiilor inovative (frigidere, sere, industria de prelucrare etc.).	3.2 Dezvoltarea sistemelor de management integrat al deșeurilor solide, inclusiv colectarea separată, reciclarea și crearea poligoanelor moderne de stocare a deșeurilor nereciclabile, construcția unei uzine de prelucrare a deșeurilor în regiune.

<p>1.3 Dezvoltarea infrastructurii și a serviciilor aeroportuare ale aeroporturilor de la Bălți și Mărculești.</p>	<p>2.3 Creșterea atractivității regionale ca locație pentru investiții prin crearea infrastructurii de afaceri, conectarea la utilități publice și căi de acces a parcurilor industriale, ZEL și zonelor industriale din regiune.</p>	<p>3.3 Sporirea securității ecologice în regiune, prin promovarea activităților de stopare a degradării solurilor, de reabilitare a bazinelor acvatice, prin elaborarea unor programe de anticipare și răspuns la stările extreme de vreme.</p>
<p>1.4 Stimularea activităților transfrontaliere prin sporirea investițiilor în crearea punctelor de trecere dintre Republica Moldova România și Ucraina, aflate pe teritoriul RDN.</p>	<p>2.4 Sprijinirea întreprinderilor cu potențial de export, care implementează standardele internaționale de calitate.</p>	<p>3.4 Reabilitarea obiectivelor turistice și integrarea lor în circuitele turistice naționale și internaționale.</p>
<p>1.5 Eficientizarea energetică a clădirilor publice din RDN.</p>	<p>2.5 Stimularea asocierii și cooperării tuturor actorilor din sectorul agroindustrial, în scopul asigurării echității în relația dintre producătorii de materie primă, procesatori și comercianți.</p>	<p>3.5 Promovarea dezvoltării infrastructurii turistice în regiune.</p>
	<p>2.6 Promovarea principiilor de eficiență energetică în sectoarele economice în scopul optimizării cheltuielilor de producere.</p>	<p>3.6 Reducerea impactului negativ asupra mediului, generat de tehnologii învechite prin promovarea și stimularea utilizării surselor de energii regenerabile</p>

II. Nivelul operațional

În urma apelului de propuneri proiecte (APP), anunțat la 27 martie 2012, au fost colectate 55 note conceptuale, dintre care 36 note conceptuale au susținut preselecția și au trecut la etapa a II a APP II. Pentru etapa II a APP II, au fost depuse 25 cereri de finanțare și 3 cereri de finanțare din DUP 2010-2012, acestea au fost evaluate și selectate conform criteriilor de selectare stabilite, astfel 18 cereri de finanțare și 2 proiecte din DUP 2010-2012 au fost aprobate de către CRD Nord pentru a fi incluse în POR Nord 2013-2015 (**Decizia CRD Nord nr.3 din 17.08.2012**). Apelul de Propuneri de proiecte cu finanțare din FNDR reprezintă instrumentul de informare despre colectarea propunerilor de proiecte elaborate de administrațiile publice locale și alți actori regionali.

Propunerile de proiecte au fost grupate în POR pe programe, racordate la prioritățile și măsurile Strategiei, orientate fiind spre atingerea obiectivelor strategice și a viziunii de dezvoltare a regiunii.

La nivel operațional POR Nord 2013-2015 este completat cu 17 programe, în scopul realizării priorităților și măsurilor SDR Nord fiecare program conține o descriere succintă a situației în domeniile prioritare SDR Nord, obiectivele specifice domeniilor avizate, propuse pentru perioada 2013-2015, indicatori, proiecte și activități de implementare a proiectelor și programelor POR. Fiecare program este completat cu tabele ce includ proiectele specifice programului, beneficiarii, perioada de implementare și valoarea proiectului de finanțare necesare pentru implementarea cu succes a proiectelor în cauză, indicatorii de produs și rezultat, iar fișele fiecărui proiect din cadrul programelor sînt anexate la finele POR Nord.

În scopul implementării cu succes a Strategiei, la fiecare Program sînt incluse tabele cu Acțiuni Prioritare, care pot fi prezentate atît în format de activități implementate de către ADR, cît și de către parteneri, pentru a sinergiza efortul de implementare a programelor și a obține rezultate durabile în implementarea priorităților și măsurilor SDR Nord.

Proiectele și activitățile prioritare, incluse în POR, sunt selectate în funcție de perioada de implementare și valoarea proiectelor, cu o gradare în timp pe perioada termenului operațional 2013–2015. În baza acestor criterii, POR Nord cuprinde proiectele care respectă o consecutivitate logică pentru realizarea viziunii de dezvoltare a regiunii.

În cazul surselor de finanțare neidentificate, Agenția va întreprinde acțiuni pentru atragerea interesului Partenerilor de dezvoltare în scopul acoperirii costurilor necesare. Mijloacele de implementare a fiecărui Program sunt indicate detaliat, în valoarea lor absolută în tabelul de generalizare a surselor și termenilor de asimilare a mijloacelor financiare per Program.

Planurile de activitate ale ADR Nord pentru anii 2013-2015 vor fi parte componentă a POR Nord 2013-2015.

Prioritatea 1. Reabilitarea infrastructurii fizice

Argumentare:

Deficiențele de investiții în infrastructura publică din ultimele decenii au condus la deteriorarea semnificativă a drumurilor, sistemelor de apă și canalizare, sistemelor de epurare etc., fapt ce afectează în mod fundamental competitivitatea economică atât la nivel național, cât și la nivelul regiunii. În RDN, doar localitățile urbane sunt dotate cu stații de epurare a apelor uzate, dar și în aceste localități ele funcționează în mod necorespunzător. Deteriorarea pistelor aeroportuare din Bălți și Mărculești și a căilor de acces spre ele creează impedimente majore dezvoltării socio-economice a regiunii. Asemenea probleme grave vor fi abordate în primul rând în realizarea priorității. Reabilitarea infrastructurii fizice va impulsiona atractivitatea regiunii pentru activitatea economică și va ridica calitatea vieții populației din RDN.

Programul 1. Extinderea și reabilitarea sistemelor de aprovizionare cu apă și canalizare, stațiilor de epurare și a sistemelor de irigare

Descrierea situației:

Alimentarea cu apă în RDN este efectuată preponderent din captările de apă subterană, dar și din râurile Prut și Nistru. În RDN sînt amplasate 127 sisteme de alimentare cu apă, dintre care sunt funcționale 109 sisteme (85,8%). Lungimea totală a apeductelor și rețelelor de alimentare cu apă în regiune în anul 2010 a constituit 1816,9 km, în medie, la un locuitor fiind furnizate 5,6 m² de apă/zi. Densitatea rețelelor de apeduct în anul 2010 constituind 39,3 km/km², pe cînd doar 34% din gospodăriile din RDN sînt conectate la apeduct, 70% din apa consumată este extrasă din fîntînile arteziene. În același timp, 80% din resursele de apă nu corespund standardelor de calitate a apei potabile. Acest fapt se datorează rețelei învechite de apeduct și standardelor și condițiilor tehnice învechite de tratare a apei.

În RDN activează 13 întreprinderi municipale de aprovizionare cu apă, care au în gestiune rețele de apă cu lungimea de 1028,9 km și care anual captează circa 40 mln. m³ de apă. Aceste întreprinderi activează în centrele urbane, iar în localitățile rurale, pe lîngă APL, sînt create servicii de administrare a sectorului de aprovizionare cu apă.

Majoritatea populației din localitățile rurale se alimentează cu apă din 99719 fîntîni de mină și 818 izvoare. După seceta din ultimii ani, nivelul apelor din fîntînile de mină a scăzut cu circa 2 m, ce duce în continuare la secarea izvoarelor și fîntînilor de mină.

Canalizare. Sistemele de canalizare în RDN sunt slab dezvoltate, situația fiind similară cu situația pe țară. Sistemele de canalizare funcționează, în mare parte, doar în localitățile urbane. Densitatea rețelelor de canalizare este de aproximativ 20 km /100 km², ceea ce este sub media națională de 22,6%. În municipiul Bălți acest indicator este de 9 ori mai mare, constituind 185 km/100 km². Subdezvoltarea rețelelor de canalizare este agravată de starea tehnică a stațiilor de epurare a apelor reziduale, care, în majoritatea localităților, lipsesc cu desăvîrșire, precum și de rețeaua de canalizare învechită. Orașul Soroca, cu o populație de circa 40 mii locuitori, este, în general, lipsit de stație de epurare, iar apele pluviale sînt deversate direct în rîul Nistru. Zilnic, în rîu ajung 2040 de tone de deșeuri, care nu trec prin instalațiile de epurare.

În RDN activează 10 întreprinderi municipale prestatoare de servicii „canal”, care gestionează 14 sisteme de canalizare cu o lungime totală de 433,1 km. Harta rețelelor de evacuare a apelor uzate și stațiilor de epurare este prezentată în Anexa E.

Tendința de viitor este regionalizarea serviciilor de apă și canalizare, în scopul asigurării sănătății populației și ridicării nivelului de trai în regiune.

Stațiile de epurare. Calitatea apei potabile din regiune este la nivel nesatisfăcător din cauză că nu s-a investit în restabilirea instalațiilor de epurare biologică a apelor reziduale și în sistemele de canalizare, activitățile casnice și industriale au devenit surse majore de poluare. În prezent nu funcționează nici a cincea parte din cele 580 de stații de epurare construite în Republica Moldova înainte de anul 1990 și sunt epurate numai 67% din scurgerile, care necesită epurare. Problema este deosebit de gravă în orașul Soroca, unde practic lipsește o stație de epurare. Zilnic, în râul Nistru ajung 2040 de tone de deșeuri, care nu trec prin instalațiile de epurare. Impactul acestei stări de lucruri asupra dezvoltării umane este evident. Lipsa de investiții în infrastructura de evacuare și epurare are consecințe negative directe asupra sănătății populației, mai ales în mediul rural. Îmbunătățirea calității apei ar conduce la ameliorarea stării sănătății populației și diminuarea răspândirii bolilor gastro-intestinale.

Scopul Programului dat este de susținere activităților de extindere și reabilitare a sistemelor de aprovizionare cu apă, canalizare, stațiilor de epurare și a sistemelor de irigare.

Obiectivele Programului

- Dezvoltarea sistemelor de alimentare cu apă din bazinele hidrografice ale râurilor Nistru și Prut.
- Îmbunătățirea accesului la servicii de AAC a circa 50 mii locuitori din RDN.
- Modernizarea și regionalizarea serviciilor publice de aprovizionare cu apă și canalizare.
- Promovarea măsurilor de protecție a mediului prin reconstrucția și modernizarea stațiilor de epurare.

Indicatori de performanță

- 162,67 km de apeduct reabilitate și construite.
- 12,227 km de canalizare reabilitate și construite.
- Circa 14,0 mii de gospodării casnice și circa 200 agenți economici din RDN conectate la branșamentele de AAC.
- Circa 55 mii locuitori cu acces la servicii de apă și canalizare.
- 2 stații de epurare, 3 stații de tratare a apei și 2 stații de pompare construite/reabilitate.
- 1 serviciu de AAC regional creat (Soroca-Bălți).

Tabela 1. Proiectele Programului 1

PRIORITATEA 1. REABILITAREA INFRASTRUCTURII FIZICE										
Proiecte în curs de implementare (APP1)										
PROGRAM 1	Proiecte (cod, denumire)	Aplicant	Parteneri	Localizare	Finanțare, mii lei			Durata de implementa re	Indicatori de produs	Indicatori de rezultat
					FNDR	Contribu ția APL	Alte surse			
Proiecte aprobate după APP2										
Extinderea și reabilitarea sistemelor de aprovizionare cu apă și canalizare și a stațiilor de epurare	Proiecte	Aplicant	Parteneri	Localizare	Finanțare, mii lei			Durata de implementa re	Indicatori de produs	Indicatori de rezultat
						FNDR	Contribu ția APL	Alte surse		
	<i>N11013. 1. Denumirea proiectului Aprovizionarea cu apă potabilă și canalizare a locuitorilor satelor Risipeni și Bocșa și a instituțiilor de menire social culturală cu crearea condițiilor pentru alte 9 localități din raioanele Fălești și Ungheni</i>	Primăria Risipeni, r-l Fălești	Primăria Izvoare, Primăria Taxobeni Primăria Horești, Primăria Scumpia, Primăria comunei Cioropcani, Consiliul raional Fălești	Raioanele Fălești și Ungheni, localitățile Risipeni, Bocșa, Izvoare, Taxobeni, Grubna, Horești. Lucăceni, Unteni, Scumpia, Stolniceni și Cioropcani	30 513, 49	1 800,0	-	24 luni	-1 stație de tratate a apei potabile -1 stație de epurare -21,815 km de rețele de apeduct construite -12,227 km de rețele de canalizare construite	-1 întreprinde re de prestare a serviciilor de AAC create -16 agenți economici, 16 instituții publice 560 gospodării casnice conectate la rețelele de AAC -2154 de persoane cu acces la servicii de AAC

	2. Cod:N11004 Crearea condițiilor de aprovizionare cu apă potabilă și canalizare a locuitorilor comunelor Parcani, Ocolina și Rădi Cereșnovăț din raionul Soroca	Primăria satului Parcani, raionul Soroca	Primăria satului Ocolina, raionul Soroca; Primăria satului Redi Ceresnovat, raionul Soroca; - Consiliul Raional Soroca	Parcani – (Voloave), Ocolina – (Țepilova) și Redi Cereșnovăț	27 105,48	568, 740		24 luni	55,083 km de rețele de apeduct construite	1927 persoane cu acces îmbunătățit la serviciile de aprovizionare cu apă
	Cod:N11035. 3. Aprovizionarea cu apă potabilă și canalizarea localităților din lunca Prutului	Consiliul raional Glodeni	c.Balatina, c.Cuhnești, s.Cobani, c.Camenca, s.Cajba,c.Viișoar a, s.Ciuciulea, Ministerul Construcțiilor și Dezvoltării Regionale, Agenția de Dezvoltare Regională.	Raionul Glodeni: c.Balatina, c.Cuhnești, s.Cobani, c.Camenca, s.Cajba, c.Viișoara, s.Ciuciulea	6 388,98	-	-	24 luni	-1 stație de tratare a apei construită - 1stație de epurare a apelor uzate -2 stații de pompare a apei - 45 km de rețele de apeduct construite	-68 de agenți economici conectați la rețeaua de apeduct -Circa 5000 persoane conectate la rețeaua de apeduct
	Cod:N 11027. 4. Finalizarea construcției apeductului Prut-Fălești - premisă pentru asigurarea cu apă potabilă a 76 de localități din regiunea Nord	Consiliul raional Fălești	Consiliul raional Ungheni, Consiliul raional Glodeni, primăriile or. Fălești, Bălți, comunelor Sculeni, Buciumeni, Cioropcani, raionul Ungheni, Viișoara, Cuhnești, raionul Glodeni	raioanele Fălești, Ungheni, Glodeni și municipiul Bălți	14 585,0	5.898,85 8	-	18 luni	-6,6 km de rețele de apeduct construite	1800 persoane cu acces îmbunătățit la serviciile de apă

	5. Îmbunătățirea situației social-economice a comunităților dezavantajate a unei zone din Regiunea de Dezvoltare Nord prin construcția bransamentului spre or. Drochia la Apeductul Soroca-Bălți	Consiliul Raional Drochia	Consiliul raional Sîngerei, Consiliul raional Florești, Consiliile locale de nivelul I: or. Drochia, satele Antoneuca, Baroncea, Chetrosu, Dominteni, sat. Drochia, Gribova, Fîntînița, Hăsnășenii Mari, Mîndîc, Moara de Piatră, Pervomaiscoe, Petreni, Șuri, Țarigrad, Cubolta, Frumușica.	Localitățile: Antoneuca, Baroncea, Chetrosu, Dominteni, Drochia, Fîntînița, Gribova, Hăsnășenii Mari, Mîndîc, Moara de Piatră, Pervomaiscoe, Sergheuca, Petreni, Popeștii Noi, Șuri, Șurii Noi, Țarigrad din r.Drochia, s. Cubolta,s. Mărășești din r. Sîngerei și s.Frumușica din r. Florești.	94 723,91	4985,47	-	18 luni	-1 stație de tratare a apei construită -34,172 km de rețele de apeduct construite											
											Proiecte finanțate din alte surse									
											Proiecte	Aplicant	Parteneri	Localizare	Finanțare, mii lei			Durata de implementare	Indicatori de produs	Indicatori de rezultat
															FNDR	Contribuția APL	Alte surse			
1.																				
TOTAL Program 1	Proiecte	Aplicanți	Parteneri	Localități	Suma FNDR	Suma APL	Suma alte surse	Durata medie de implementare	Indicatori											
	5 proiecte	5 aplicanți	47 parteneri	50 localități	173 316,86	13 253,063	-	18-24 luni	-162,67 km de apeduct -12,227 km de canal - Circa 14,0 mii de gospodării casnice, 55,0 mii locuitori 200 agenți economici cu acces la servicii de apă și canalizare. 2 stații de epurare, 3 stații de tratare a apei și 2 stații de pompare construite/reabilite											

Programul 2. Reconstrucția, reabilitarea, amenajarea podurilor și drumurilor regionale

Descrierea situației

Rețeaua de drumuri naționale. RDN este traversată doar de un singur traseu rutier internațional: Coridorul Giurgiu-lești-Briceni (GBC), cu o lungime de 460 km, și care este nefuncțional (nefinalizat) și două trasee naționale: M14 și M2.

Rețeaua de drumuri intraregionale. Distanțele dintre punctele extreme sînt de cca 170 km pe direcția Nord-Sud și de cca 130 km pe direcția Vest-Est. În medie, centrele raionale din RDN sînt amplasate la o distanță de 55,3 km față de municipiul Bălți.

Legăturile dintre orașele RDN sînt asigurate de o rețea densă de drumuri naționale. Principalele centre urbane au legături de transport directe – Bălți-Sîngerei (R14); Bălți-Edineț-Briceni (M14); Bălți-Glodei (R15); Soroca-Drochia-Rîșcani-Coștești (R7); Soroca-Otaci (R9) Ocnița-Briceni (R11) și Soroca-Florești (M2) - Bălți (R13) - Fălești (R17) –, sau prin centrul regional Bălți, care asigură funcții de tranzit între raioanele amplasate în partea de nord și cele din partea de sud ale regiunii. Traseele internaționale și naționale sunt în stare tehnică satisfăcătoare, cu unele porțiuni deteriorate. Rețeaua de transport existentă asigură o cooperare și legături de transport suficiente.

Rețeaua de drumuri locale. Lungimea totală a drumurilor publice în RDN constituie circa 3,82 mii km sau 36,2% din lungimea totală a drumurilor pe republică. Dintre acestea, 31% sînt drumuri naționale, toate acoperite cu îmbrăcăminte rigidă. Ponderele drumurilor locale este de 39,4%, dintre care 94% sunt acoperite cu îmbrăcăminte rigidă. Densitatea drumurilor publice din RDN este de 33,6 km/100 km², la acest indicator RDN se plasează pe primul loc în republică în fața RDC și RDS, și media acestui indicator este mai mare decît media națională. Cea mai mare densitate a căilor de transport este în raioanele Briceni, Soroca și Ocnița. La extrema opusă se plasează raioanele Drochia și Glodei.

Deși densitatea drumurilor publice, cu o valoare de 33,6km/100km³, este cea mai înaltă, în comparație cu RDC și RDS, starea tehnică a drumurilor este nesatisfăcătoare, multe din ele necesitînd reabilitare considerabilă. Mai mult ca atît, exista localități care nu au acces la drumurile cu îmbrăcăminte rigidă.

Scopul programului dat este de a sprijini activitățile de reabilitare, amenajare a podurilor și a drumurilor regionale.

Obiectivele Programului

- Îmbunătățirea condițiilor de mobilitate și reducerea costurilor pentru transportul auto de călători și mărfuri.
- Creșterea gradului de siguranță rutieră pentru utilizatorii drumurilor din RDN.
- Dezvoltarea serviciilor de reabilitare și întreținere a drumurilor locale și regionale.

Indicatori de performanță

- 10,5 km de drum renovate.
- 3 poduri reabilite.
- Circa 400,0 mii persoane cu acces îmbunătățit la drumuri.

Tabela 2. Proiectele Programului 2

PRIORITATEA 1. REABILITAREA INFRASTRUCTURII FIZICE										
Proiecte în curs de implementare (APP1)										
PROGRAM 2	Proiecte (cod, denumire)	Aplicant	Parteneri	Localizare	Finanțare, mii lei			Durata de implementare	Indicatori de produs	Indicatori de rezultat
					FNDR	Contribuția APL	Alte surse			
Reconstrucția, reabilitarea, amenajarea podurilor și drumurilor regionale	Proiecte aprobate după APP2									
	Proiecte	Aplicant	Parteneri	Localizare	Finanțare, mii lei			Durata de implementare	Indicatori de produs	Indicatori de rezultat
	FNDR	Contribuția APL	Alte surse							
	<u>Cod: 13047.</u> <i>1.Construcția drumului local din satul Flămânzeni pentru prestarea serviciilor regionale calitative de salubritate</i>	Primăria Coșcodeeni, raionul Sîngerei	Primăria Chișcăreni, Consiliul raional Sîngerei	Comuna Coșcodeni, satul Flămânzeni, raionul Sîngerei	1 722,73	129,68	-	8 luni	-1,052 km de drum local în variantă asfalt construit	- 2851 pers. cu acces îmbunătățit la drum -9 locuri de lucru create / de scurtă durată
<u>Cod:12008.</u> <i>2.Reabilitarea infrastructurii rutiere spre punctele Vamale Briceni și Larga, raionul Briceni.</i>	Primaria Orasului Briceni, Raionul Briceni, Republica Moldova	Primăria com. Larga, Primăria s. Cotiujeni, Primăria s. Grimancauți, CR Briceni	Orasul Briceni, s. Larga, s. Cotiujeni, s. Grimancauți; raionul Briceni,	22 908,2	1 236,19	-	12 luni	- 3,795 km de drum reabilitat	- 40000 pers. cu acces îmbunătățit la drum	

	Cod: N12001 3.Renovarea sectorului de drum L-20 Briceni-Grimancauți frontieră cu Ucraina	Consiliul Raional Briceni	Primaria or. Briceni, r-l Briceni; Primaria s. Grimancauti, r-l Briceni	Or. Briceni și satul Grimancauți, r-nul Briceni	34 015,63	-	-	24 luni	-5,6 km de drum reabilitat - 3 poduri renovate	-12923 pers. cu acces îmbunătățit la drum
	Proiecte finanțate din alte surse									
	Proiecte	Aplicant	Parteneri	Localizare	Finanțare, mii lei			Durata de implementare	Indicatori de produs	Indicatori de rezultat
					FNDR	Contribuția APL	Alte surse			
1.										
TOTAL Program 2	Proiecte	Aplicanți	Parteneri	Localități	Suma FNDR	Suma APL	Suma alte surse	Durata medie de implementare	Indicatori	
	3 proiecte	3 aplicanți	7 parteneri	8 localități	8646,56	13 65,87	-	8-24 luni	<ul style="list-style-type: none"> - 10,447 km de drum renovate. - 3 poduri reabilite. - Circa 415774 persoane cu acces îmbunătățit la drumuri. 	

Programul 3. Dezvoltarea infrastructurii și a serviciilor aeroportuare ale aeroporturilor de la Bălți și Mărculești

Descrierea situației

RDN este unica regiune din Republica Moldova, care dispune de oportunitatea accesului aerian prin două aeroporturi – Aeroportul Internațional Bălți și Aeroportul Internațional Liber Mărculești. Însă ambele aeroporturi sunt utilizate la capacități minime, oferind servicii de transport de mărfuri, în majoritate, pe curse interne și, ocazional, zboruri externe.

Aeroportul din Bălți este civil, iar cel din Mărculești (raionul Florești) este mixt (militar și civil). Ambele dispun de statut de aeroport internațional. Aeroportul din Bălți este certificat și deschis pentru transporturile de călători și mărfuri, dar, în prezent, este utilizat doar pentru zboruri neregulate unice. Pista de decolare-aterizare are lungimea de 2 240 m și lățimea de 42 m, cu o suprafață totală de 2 640 m², poate suporta exploatarea regulată a avioanelor de tipul IL-18, AN-12, YAC-42 și TU-134 și cele din clase mai mici.

Aeroportul Internațional Liber din Mărculești a fost certificat de Administrația de Stat a Aviației Civile și a devenit de curând cel mai mare aeroport de transport de mărfuri din regiune. Aeroportul ocupă o suprafață de 265,2 ha, dispune de o pistă de decolare-aterizare, drum de manevre, peron, mijloace de radio-navigare, care permit exploatarea diferitor nave aeriene, inclusiv de tip IL-76, TU-154, Boeing, Airbus și marfă de mare tonaj, cu efectuarea zborurilor pe orice timp de zi sau noapte și în condiții meteorologice dificile.

Cu toate că aeroporturile din RDN sunt funcționabile, căile de acces spre ele sunt într-o stare deplorabilă, iar infrastructura aeroportuară necesită investiții serioase.

Scopul programului dat este de a promova serviciile aeroportuare și de a atrage investiții pentru funcționalitatea lor la maxim.

Obiectivele Programului

- Îmbunătățirea condițiilor de acces la aeroporturi și serviciile aeroportuare din Bălți și Mărculești.
- Promovarea serviciilor aeroportuare Bălți și Mărculești.

Indicatori

- Numărul de km de drum de acces reabilitat.
- Numărul de activități de promovare a serviciilor aeroportuare.
- Volumul mărfurilor și pasagerilor transportați pe cale aeriană.

Tabela 3. Activitățile Programului 3

PRIORITATEA 1. REABILITAREA INFRASTRUCTURII FIZICE											
PROGRAM 3	Activități	Implementator	Parteneri	Localizare	Perioada de desfășurare			Finanțare, mii lei		Indicatori de produs	Indicatori de rezultat
					2013	2014	2015	FNDR	Alte surse		
Dezvoltarea infrastructurii și a serviciilor aeroportuare ale aeroporturilor de la Bălți și Mărculești	1.Promovarea serviciilor aeroportuare Bălți și Mărculești	ADR AIB ALIM APL	Aeroportul Internațional Bălți Aeroportul Liber Internațional Mărculești Mun Bălți CR Florești	RDN	X	X	X			-3 articole despre aeroporturile din RDN, -2 spoturi publicitare despre serviciile aeroportuare publicate pagina Web a ADR Nord	-Nr. de accesări -Nr.de beneficiari ai serviciilor -Volumul de mărfuri și pasageri transportați
	2.Dezvoltarea și promovarea conceptelor de proiecte privind reabilitarea infrastructurii aeroportuare	ADR AIB ALIM APL	Aeroportul Internațional Bălți Aeroportul Liber Internațional Mărculești CR Florești Mun Bălți	RDN	X	X	X			Nr. de persoane consultate	Nr. de proiecte depuse la fonduri și acceptate spre finanțare
	3.Atragerea investițiilor în cadrul Aeroportului Liber Internațional Mărculești și Aeroportul Internațional Bălți	ADR AIB ALIM APL	Aeroportul Internațional Bălți Aeroportul Liber Internațional Mărculești CR Florești Mun Bălți	RDN	X	X	X			Nr de investitori atrași Nr de rezidenți la AILM	-1 Program regional de atragere a investițiilor și de dezvoltare economică a RDN

Programul 4. Stimularea activităților transfrontaliere prin sporirea investițiilor în crearea punctelor de trecere dintre Republica Moldova, România și Ucraina, aflate pe teritoriul RDN.

Descrierea situației

Puncte de conexiune. RDN dispune de 11 puncte de conexiune internațională cu țările învecinate – România și Ucraina. Conexiunea feroviară este asigurată prin 4 puncte de trecere: Criva-Mămăliga, Larga-Kelmenți, Ocnița-Sokireanî și Vălcineț-Moghilev–Podolsk. Primele trei fiind plasate pe același tronson feroviar, Ocnița-Cernăuți (Ucraina). 6 puncte de trecere rutieră: Criva-Mămăliga, Larga-Kelmenți, Ocnița-Sokireanî, Otaci-Moghilev–Podolsk și Unguri-Bronnița; 2 puncte de trecere fluvială: Soroca-Țekinovka și Cosăuți-Yampil și 4 puncte de trecere rutieră în regim simplificat: Medveja-Zelionaia, Lipcani-Podvorievka, Grimăncăuți-Vișkivți și Clocușna-Sokireanî.

Conexiunea cu Uniunea Europeană, prin România, este prin punctul de trecere Costești-Stînca, deși în ultimii ani au fost construite alte două puncte la Lipcani-Rădăuți Prut și Criva-Darabani. Deocamdată, legăturile cu UE sunt dificile, dat fiind faptul că din 3 puncte de trecere existente activează doar primele două, nominalizate mai sus. Motivul principal al acestui fapt îl constituie factorul politic, care cauzează prin aceasta contacte minime, costuri mari, relații transfrontaliere economice, sociale și culturale limitate.

Scopul programului constă în facilitarea și stimularea cooperării transfrontaliere la toate nivelele, ce ar contribui atât la dezvoltarea socio-economică a regiunii, cât și la schimbul cultural între aceste țări limitrofe.

Obiectivele Programului

- Promovarea activităților de cooperare transfrontalieră privind realizarea unor proiecte investiționale comune.
- Îmbunătățirea condițiilor de acces la punctele de trecere a frontierelor cu România și Ucraina.

Indicatori

- Numărul de activități și proiecte transfrontaliere comune.
- Volumul mărfurilor exportate și importate prin punctele de trecere a frontierelor amplasate în RDN.

Tabela 4. Activitățile Programului 4

PRIORITATEA 1. REABILITAREA INFRASTRUCTURII FIZICE											
PROGRAM 4	Activități	Implementat or	Parteneri	Localizare	Perioada de desfășurare			Finanțare, mii lei		Indicatori de produs	Indicatori de rezultat
					2013	2014	2015	FNDR	Alte surse		
Stimularea activităților transfrontaliere punctelor de trecere dintre Republica Moldova, România și Ucraina aflate pe teritoriul RDN	1.Promovarea activităților de cooperare transfrontalieră și de aplicare la fondurile structurale comune	ADR	APL	RDN	X	X	X			-3 seminare informative -3 articole informative publicate pe pagina web a ADR Nord	-Nr. de participanți informați -Nr. de proiecte depuse la CBC - Nr de accesări
	2.Stabilirea relațiilor de cooperare cu instituții de resort din România și Ucraina	ADR APL	APC APL	RDN	X	X	X			- Nr. de acorduri de colaborarea cu instituțiile de resort din România și Ucraina	Nr. de activități comune Nr de proiecte comune
	3.Elaborarea și implementarea proiectelor comune transfrontaliere	ADR	APL ONG	RDN	X	X	X			-Nr. de proiecte elaborate -Nr. de proiecte depuse la fonduri și acceptate spre finanțare	Nr. de proiecte implementate
	4.Asistarea APL din RDN în elaborare proiectelor transfrontaliere	ADR	APL ONG	RDN	X	X	X			- Nr. ședințelor de consultare	- Nr. de persoane consultate

Programul 5. *Eficiențizarea energetică a clădirilor publice din RDN*

Descrierea situației

Sectorul energetic. Alimentarea cu energie electrică în RDN se efectuează prin intermediul rețelelor de distribuție, care aparțin Întreprinderii de Stat Rețelele Electrice „Nord” și Întreprinderii de distribuție a energiei electrice SA „RED Nord –Vest”. Toate localitățile din regiune sunt conectate la rețelele electrice. Fiecare consumator al energiei electrice are încheiat contract individual cu companiile de distribuție.

În mun. Bălți este amplasată Centrala electrotermică „Nord”, cu o putere electrică stabilă - 24,0 Mwt și cu o capacitate de producere a energiei electrice de 57700 mii kwt/h, însă această centrală deservește doar mun. Bălți. În raionul Rîșcani funcționează stația hidro-electrică Costești-Stîncă, care produce circa 83 mln kwt/h. Menționăm, însă, că aceste resurse sunt net insuficiente pentru necesitățile regiunii. O soluție în acest sens ar putea fi rezolvarea litigiului legat de activitatea centralei electrice de la Naslavcea (24,0 Mwt). Harta sistemului energetic regional este prezentată în Anexa H.

În condițiile absenței resurselor energetice proprii și dependenței tot mai mari de importurile resurselor energetice, o soluție pentru sectorul energetic, precum și pentru îmbunătățirea factorilor de mediu, ar fi implementarea pe larg a tehnologiilor inovaționale și utilizarea surselor de energie regenerabilă (eoliană, solară, biomasă), asigurând astfel fiabil economia RDN și populația cu energie și combustibil în cantități necesare și la prețuri rezonabile.

Alimentarea cu energie termică reprezintă o problemă comună la nivel regional. Din toate localitățile regiunii doar municipiul Bălți este asigurat cu energie termică de la Centrala electro-termică „Nord”. În celelalte localități centralele termice municipale nu funcționează. Din cele 894 cazangerii de pe teritoriul RDN, 226 activează pe bază de combustibil solid (cărbune), 20 pe bază de păcură/motorină și 641 pe gaze naturale, 7 cazangerii din numărul total au fost lichidate pe parcursul anului 2010.

Astfel, locuitorii blocurilor locative din localitățile gazificate și-au instalat cazangerii autonome, unii au construit sobe în blocuri, iar alții folosesc diverse mijloace electrice pentru generarea căldurii în anotimpul rece al anului. Specialiștii de resort nu prea agreează faptul, că în blocurile locative regimul termic este foarte divers de la apartament la apartament, ceea ce influențează gradul de uzură al pereților blocurilor. Situația este similară și în instituțiile publice, care, fie că și-au construit cazangerii autonome, sau sobe. Sectorul privat (casele pe pământ) atât în mediul urban, cât și în mediul rural, utilizează ca sursă de încălzire sobele. Sursele de energie termică sunt lemnele și cărbunii. Problemele principale ale acestui sector se referă la lipsa resurselor pentru aprovizionarea cu energie termică și pierderile mari de energie din cauza sistemelor termice uzate.

Scopul programului este de a promova activitățile de eficiențizare energetică a clădirilor publice din RDN.

Obiectivele Programului

- Promovarea activităților de eficiențizare energetică a instituțiilor medicale și de învățământ general.
- Reducerea pierderilor de energie termică pînă la 30% a clădirilor publice

Indicatori

- Numărul clădirilor publice eficientizate energetic.
- Rata reducerii cheltuielilor de energie.

Tabela 5. Activitățile Programului 5

PRIORITATEA 1. REABILITAREA INFRASTRUCTURII FIZICE											
PROGRAM 5	Activități	Implementat or	Parteneri	Localizare	Perioada de desfășurare			Finanțare, mii lei		Indicatori de produs	Indicatori de rezultat
					2013	2014	2015	FNDR	Alte surse		
Eficientizarea energetică a clădirilor publice din RDN	1. Informarea APL despre posibilitățile de accesare a fondurilor privind eficiență energetică	ADR APL	ME AEE	RDN	X	X	X	X		3 seminare informative	Nr de participanți informați
	2. Asistență în elaborarea conceptelor de proiecte în domeniul EE a clădirilor publice	ADR APL	ME AEE	RDN	X	X	X	X		- Nr. de persoane consultate - Rata reducerii cheltuielilor de energie	Nr. de proiecte depuse la fonduri și acceptate spre finanțare
	3. Promovarea mijloacelor de utilizare a surselor regenerabile de energie	ADR APL	ME AEE	RDN	X	X	X	X		3 articole informative publicate pe pagina web a ADR Nord 3 seminare informative regionale	Nr. de accesări Nr de participanți
	4. Analiza situației în domeniul EE din RDN	ADR APL	AEE	RDN	X	X	X	X		1 studiu regional în domeniul EE	1 Program regional de dezvoltare a sectorului EE

Prioritatea 2. Susținerea dezvoltării sectorului privat și pieței forței de muncă

Argumentare: Performanța economică, potențialul industrial și uman reprezintă un avantaj în dezvoltarea economică a RDN. Principala provocare în acest sens este activitatea economică diversificată. Deși în ultimii ani PIB-ul regional înregistrează o tendință pozitivă de creștere, economia Regiunii de Dezvoltare Nord, bazată, în special, pe agricultură și industrie în anumite sectoare tradiționale, nu face față cerințelor și competitivității europene. Forța de muncă ieftină, productivitatea scăzută a muncii, în mare parte, condiționată de utilizarea tehnologiilor de producere depășite și costurile energetice înalte, reprezintă cele mai vulnerabile puncte ale economiei regiunii. Deși economia regională este influențată de un anumit număr de factori pozitivi, care ar putea să se transforme în oportunități considerabile de dezvoltare, majoritatea agenților economici au investiții scăzute în cercetare și dezvoltare, marketing ne-performant, tehnologii și echipamente încă insuficient modernizate și, implicit, capacitate scăzută de a face față presiunii pieței și competiției europene. În acest context, este necesară sporirea performanței în agricultură și diversificarea activității economice. Astfel, dezvoltarea sectorului privat este imperativă pentru creșterea dinamică a regiunii și crearea locurilor de muncă.

Scopul programelor priorității 2 este de a susține IMM, de crea condiții pentru conectarea la utilitățile publice și căile de acces la Parcurile Industriale și Zonele economice Libere din regiune, care vor contribui la intensificarea procesului de atragere a investițiilor autohtone și străine, la crearea noilor locuri de muncă, la formarea unor sectoare competitive ale industriei, bazate pe tehnologii moderne, inovaționale, eficiente energetic și racordate la standardele europene.

Programul 6 Dezvoltarea formării continue. Sprijin pentru calificarea și recalificarea profesională a populației ocupate din regiune

Descrierea situației

Piața forței de muncă. Conform estimărilor Biroului Național de Statistică, în Regiunea de Dezvoltare Nord rata activității populației constituie 39% (din numărul total de 1 002 555), rata ocupării fiind la cota de 37% din numărul total, care, la rândul ei, reprezintă peste 94% din populația activă a regiunii. IMM-urile reprezintă principala sursă pentru crearea de locuri de muncă în economie.

Calitatea instruirii și dobândirea unor noi abilități de către forța de muncă devin din ce în ce mai importante ca factori de competitivitate. În ceea ce privește educația continuă și formarea profesională, oferta de instruire tinde să se concentreze pe programe pentru aptitudini generale (utilizare computer, limbi străine, contabilitate etc.) și mai puțin pe aptitudini specifice.

Nivelul șomajului înregistrat constituie 5,2%, cei mai afectați de șomaj fiind persoanele cuprinse între vârsta de 35-44 ani, care înregistrează dimensiunea de 6,1%.

Structura populației ocupate după nivelul de instruire, în Regiunea Nord cea mai mare pondere o deține populația ocupată cu nivel de instruire secundar profesional (24,2% din total, în 2011), urmată de populația cu nivel de pregătire liceal/ mediu general (20,9% din total) și populația cu nivel de instruire mediu de specialitate (18,7% din total). Cota de aproape 17% în grila populației ocupate în câmpul muncii o dețin specialiștii cu nivel superior de pregătire profesională.

Repartiția populației ocupate pe sectoare de activitate - agricultura, împreună cu silvicultura, absoarbe procentul cel mai mare (44%). Repartiția populației din regiune, ocupate în alte domenii ale economiei naționale, relativ se prezintă astfel: industrie – 12%, comerț - 6%,

transport și comunicații – 4,5 %, construcții – 4,5%, învățământ – 11%, sănătate și asistență socială – 5,5%, administrație publică, asigurare socială și apărare – 3,5%, instituții financiare – 0,5%, alte activități – 11,5 %.

Programul dat se va concentra pe dezvoltarea spiritului antreprenorial, a culturii de afaceri și a forței de muncă .

Obiectivele Programului

- Promovarea activităților de calificare și recalificare profesională.
- Promovarea culturii antreprenoriale.
- Promovarea activităților de îmbunătățire a calității și productivității muncii.
- Elaborarea programelor comune de sprijinire a activităților de educare și formare a tinerilor.

Indicatori

- Numărul persoanelor informate.
- Numărul antreprenorilor implicați în programele de formare și calificare profesională.
- Numărul tinerilor beneficiari ai programelor de formare și calificare profesională.

Tabela 6. Activitățile Programului 6

PRIORITATEA 2. Susținerea dezvoltării sectorului privat și pieței forței de muncă											
PROGRAM 6	Activități	Implementator	Parteneri	Localizare	Perioada de desfășurare			Finanțare, mii lei		Indicatori de produs	Indicatori de rezultat
					2013	2014	2015	FNDR	Alte surse		
Dezvoltarea formării continue. Sprijin pentru calificarea și recalificarea profesională a populației ocupate din RDN	1. Seminare informative pentru tineri privind calificarea, recalificarea și încadrarea lor în câmpul muncii	ADR	APL ONG	RDN	X	X	X			3 seminare	100 tineri informați
	2. Crearea unui Centru - serviciu de consiliere, informare și monitorizare pentru tineri	ADR	APL ONG	RDN	X	X	X			1 centru creat	Circa 200 tineri informați, consultați
	3. Crearea și implementarea programelor de angajare sezonieră pentru șomeri	ADR	APL ONG	RDN	X	X	X			3 programe	100 beneficiari
	4. Masa rotundă: „Formarea profesională în mediul rural”.	ADR	APL ONG	RDN	X					1 masă rotundă	50 participanți

Programul 7 Stimularea IMM prin dezvoltarea serviciilor de informare și consultare pentru IMM

Descrierea situației

IMM din RDN reprezintă un segment important al dezvoltării economice la nivelul întregii regiuni, participând activ în procesul de relansare a economiei Republicii Moldova, inclusiv prin crearea de noi locuri de muncă. În anul 2010, în RDN activau 5, 675 întreprinderi mari, micro, mici și mijlocii sau 12,1% din numărul total al IMM din Republica Moldova. Numărul IMM din regiune a înregistrat o descreștere de 0,2% comparativ cu anul 2009. Ponderea cea mai mare în numărul total al IMM o înregistrează întreprinderile micro, fiind urmate de întreprinderile mici și cele mijlocii. Întreprinderile mari angajează circa 41,0 mii salariați, iar IMM circa 58,5 mii salariați. Cu toate că numărul întreprinderilor mijlocii este cel mai mic în regiune, acestea înregistrează cel mai mare număr de salariați – 26,002 persoane (45% din totalul pe regiune) Întreprinderile micro angajează cel mai mic număr de salariați - 18%, întreprinderile mici angajează 37,5%. Numărul cel mai mare a IMM este înregistrat în mun. Bălți, care deține 36,45% din numărul total al IMM din regiune. Acesta este urmat de raioanele Soroca – 9,74%, Drochia și Rîșcani cu câte circa 7, 0% și Briceni și Sîngerei cu câte 5,9%. Totodată, raionul Florești are cel mai mic număr de IMM – doar 3,9%.

Cifra de afaceri a IMM din RDN (anul 2009), a constituit 7.616 mil. lei, sau 13% din totalul cifrei de afaceri a IMM pe țară. RDN înregistrează cea mai mare cifră de afaceri a IMM, comparativ cu Regiunea Centru (12%) și Regiunea Sud (5%), dar cu mult mai puțin, în raport cu mun. Chișinău (67%). La nivel teritorial, cea mai mare cifră de afaceri o înregistrează IMM din mun. Bălți (35% din indicatorul regional), raioanele Soroca (9%), Edineț (8%) și Drochia, Fălești, Florești și Briceni (6-7% respectiv). Cea mai mică cifră de afaceri este obținută de către IMM din raioanele Glodeni (4%) și Dondușeni (3%).

Programul dat are scopul de a sprijini IMM-urile deja existente, precum și unele noi inițiative private, pentru ce este necesară extinderea rețelei centrelor de consultanță. Aceste centre de consultanță vor sprijini IMM-urile în pregătirea și implementarea de planuri de afaceri, vor oferi servicii pentru inițierea în afaceri, marketing, management, consultanță și asistență privind organizarea sistemului informațional.

Obiectivele Programului

- Sprijinirea creării, extinderii, modernizării infrastructurii incubatoarelor și a altor centre de afaceri (spații de producție pentru IMM-uri, relocalizarea IMM-urilor în aceste structuri de afaceri).
- Consultanța IMM-urilor în vederea identificării noilor piețe de desfacere a producției.
- Diversificarea activităților economice ale IMM-urilor.

Indicatori

- 2600 persoane instruite;
- 21 localități beneficiare;
- 3 întreprinderi noi create;
- 190 locuri de muncă noi create;
- 23 905 de persoane informate.

Tabel 7. Proiectele Programului 7

PRIORITATEA 2. Susținerea dezvoltării sectorului privat și pieței forței de muncă										
Proiecte în curs de implementare (APP1)										
PROGRAM 7	Proiecte (cod, denumire)	Aplicant	Parteneri	Localizare	Finanțare, mii lei			Durata de implementare	Indicatori de produs	Indicatori de rezultat
					FNDR	Contribuția APL	Alte surse			
1. Stimularea IMM prin dezvoltarea serviciilor de informare și consultare pentru IMM	Proiecte aprobate după APP2									
	Proiecte	Aplicant	Parteneri	Localizare	Finanțare, mii lei			Durata de implementare	Indicatori de produs	Indicatori de rezultat
	FNDR	Contribuția APL	Alte surse							
	1.Centru Creativ – Inovativ „PRO Cariera” din or. Otaci, r-I Ocnița	Primaria or. Otaci, r-nul Ocnița	Primariile satelor Călărășeuca, Vălcineț, Codreni.	or. Otaci, r-nul Ocnița	222228,72	-	-	24luni	-3 Localități beneficiare de servicii; -100 persoane instruite.	-20 locuri noi de muncă.
<u>Cod: N220171</u> 2.Apicultura – model de succes pentru dezvoltarea spațiului rural în regiunea de Nord a Republicii Moldova	ADR Nord	Consiliul raional Edineț, Consiliul raional Sîngerei, Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare, Organizația de Atragere a Investițiilor și Promovare a Exportului din Moldova (MIEPO), Asociația Obștească Pro-Business Nord (PBN), Asociația Apicultorilor	Regiunea de Nord a Republicii Moldova	4 975 6,19	-	-	24 luni	-11 Raioane beneficiare de servicii; -2500 persoane instruite.	-2 întreprinderi noi create; -150 locuri noi de muncă;	

	Cod: N22052 3. Crearea Centrului de Afaceri în comuna Bădiceni	Primăria comunei Bădiceni, raionul Soroca	Primăriile Baxani, Șolcani, Dărcăuți, Schineni, Cremenciug, Rublenița, Șeptelici din r-nul Soroca, Cotova și Zgurița - din r-nul Drochia.	Regiunea de Dezvoltare Nord a Republicii Moldova: raionul Soroca, comuna Bădiceni	3 7005,00	941,77	-	18 luni	-18 localități beneficiare de servicii.	-1 întreprindere nou create; -20 locuri noi de muncă.	
	Proiecte finanțate din alte surse										
	Proiecte	Aplicant	Parteneri	Localizare	Finanțare, mii lei			Durata de implementare	Indicatori de produs	Indicatori de rezultat	
					FNDR	Contribuția APL	Alte surse				
1.											
TOTAL Program 7	Proiecte	Aplicanți	Parteneri	Localități	Suma FNDR	Suma APL	Suma alte surse	Durata medie de implementare	Indicatori -		
	3	3	16	11	308989,91	941,77	-	22 luni	- 2600 persoane instruite; - 21 localități beneficiare; - 3 întreprinderi noi create; - 190 locuri noi de muncă; - 23905 de persoane informate.		

Programul 8 Creșterea atractivității regionale ca locație pentru investiții prin crearea infrastructurii de afaceri, conectarea la utilități publice și căi de acces a parcurilor industriale din regiune

Descrierea situației

Investițiile reprezintă o forță motrică pentru dezvoltarea economiei RDN. În ultima perioadă s-a manifestat o creștere a volumului de investiții autohtone și străine directe (ISD) în RDN, numai pentru anul 2011 volumul investițiilor în RDN a constituit circa 200 mln. lei, sau circa 2,0 mii lei per capita. Interesul partenerilor externi pentru Moldova ca destinație pentru investiții străine directe s-a materializat și în creșterea numărului de societăți comerciale cu capital străin, cea mai mare pondere a acestora fiind în industrie. Politica de sprijinire a constituirii și dezvoltării parcurilor industriale este promovată pentru a soluționa o parte din problemele cu care se confrunta societatea moldovenească (restructurarea activității unor mari întreprinderi și șomaj ridicat). Ca urmare, printre alte măsuri (ca de exemplu, sprijinirea sectorului întreprinderilor mici și mijlocii), pentru atragerea de investiții și creșterea locurilor de muncă, a fost încurajată crearea de parcuri industriale. Orientarea investitorilor străini, în special, către industrie, se datorează avantajelor oferite de RDN în acest domeniu (prețul relativ redus al terenului, forță de muncă ieftină și calificată în domeniul industrial, capacități de producție, tradiție).

Având în vedere, că în regiune există o serie de structuri (zone), în care înainte de perioada de restructurare se desfășurau o serie de activități economice, structuri în prezent abandonate, care nu au fost reabilitate, acestea se pot reabilita și transforma în parcuri tehnologice, industriale sau incubatoare de afaceri. De asemenea, zonele industriale, situate în apropierea orașelor, acolo, unde se înregistrează o cerere pentru localizarea de investiții, este necesar să fie dotate cu utilități și amenajate pentru localizarea IMM-urilor.

Parcurile industriale. În RDN activează trei Parcuri Industriale: Parcul Industrial „Răut” - Suprafața PI este de 14,68 ha, unde sunt amplasate hale de producere, depozite, clădirea administrativă etc. Parcul Industrial „Fălești” - Suprafața PI este de 13,2 ha, unde sunt amplasate hale de producere, depozite, clădirea administrativă, etc. Conform planurilor de dezvoltare ale Ministerului Economiei, se preconizează crearea Parcului Industrial de tip green-field în Edineț. Terenul destinat Parcului Industrial (PI) Edineț este proprietatea APL Edineț, cuprinde o suprafață de 18,6 ha, cu ieșire nemijlocită la drumul internațional M14 Chișinău - Cernăuți și ieșire la drumul european E583, și Parcului Industrial amplasat în satul Țarigrad, raionul Drochia, pe terenul cu suprafața de 13,49 ha, proprietate privată a Societății cu Răspundere Limitată „Bioenergagro”.

Scopul Programului dat este de a crea condiții optime pentru rezidenți, prin conectarea parcurilor industriale la utilitățile publice și căile de acces și de a atrage investitori în RDN.

Obiectivele Programului

- Crearea condițiilor favorabile pentru dezvoltarea Parcurilor industriale, ZEL și zone industriale din RDN prin conectarea la utilitățile publice și servicii de calitate.
- Promovarea facilităților Parcurilor industriale și ZEL în țară și peste hotare.
- Atragerea investițiilor în regiune.

Indicatori

- 60 de persoane instruite;

- 32100 de persoane informate;
- 5000 locuri noi de muncă;
- 3,06 km. de apeduct construite;
- 10,465 km. rețele de apă și canalizare interioare construite.

Tabela 8. Proiectele Programului 8

Proiecte în curs de implementare (APP1)										
PROGRAM 8	Proiecte (cod, denumire)	Aplicant	Parteneri	Localizare	Finanțare, mii lei			Durata de implementare	Indicatori de produs	Indicatori de rezultat
					FNDR	Contribuția APL	Alte surse			
Creșterea atractivității regionale ca locație pentru investiții prin crearea infrastructurii de afaceri, conectarea la utilități publice și căi de acces a parcurilor industriale din regiune	Proiecte aprobate după APP2									
	Proiecte	Aplicant	Parteneri	Localizare	Finanțare, mii lei			Durata de implementare	Indicatori de produs	Indicatori de rezultat
	FNDR	Contribuția APL	Alte surse							
	<u>Cod: N22052</u> 2.8.1 «Susținerea dezvoltării sectorului privat și procesului de atragere a investițiilor în Regiunea de Dezvoltare Nord prin construcția rețelelor de apă și canalizare pentru subzona nr. 3 a Zonei Economice Libere (ZEL) Bălți.»	Primăria mun. Bălți	Ministerul Economiei al Republicii Moldova, Consiliul Raional Rîșcani.	Regiunea de Dezvoltare Nord a Republicii Moldova: mun. Bălți, raionul Rîșcani.	148200,00	-	7724,30	18 luni	-11 raioane beneficiare de servicii, - 3 emisiuni radio-TV, - 4 publicații în presa locală și națională, - 2 panouri informaționale,	- 1000 locuri noi de muncă - 1,56 km rețele de apă exterioară construite, - 5 km rețele de apă și canalizare construite,

	Cod: N22051 2.8.2 «Sustținerea dezvoltării sectorului industrial în Regiunea de Dezvoltare Nord prin reabilitarea și modernizarea infrastructurii de apă și canalizare pentru Parcul Industrial pe teritoriul SA Răut, mun. Bălți»	Primăria mun. Bălți	Ministerul Economiei al Republicii Moldova, Consiliul Raional Edineț, Consiliul Raional Fălești	Regiunea de Dezvoltare Nord a Republicii Moldova: mun. Bălți, raioanele Fălești și Edineț	144400,00		7600,00	18 luni	-11 raioane beneficiare de servicii, -60 persoane instruite, - 100 persoane informate, - 3 emisiuni radio-TV, - 2 publicații în presa locală și națională, - 2 bannere pentru campanii de conștientizare	- 2000 locuri noi de muncă, - 1,5 km rețele de apă exterioară construite, - 4,5 km rețele de apă și canalizare construite, -
	Cod: N21024 2.8.3 «Conectarea Parcului Industrial Edineț la infrastructura de acces și utilități publice»	Primăria orașului Edineț	Ministerul Economiei al RM, ADR Nord, CR Briceni, CR Rîșcani, CR Dondușeni, Primăria or.Cupcini	Regiunea de Dezvoltare Nord a Republicii Moldova: or. Edineț	97913,80	-	-	24 luni	-11 raioane beneficiare de servicii, - 32000 persoane informate, - 1 conferință de presă, - 2 panouri informaționale	- 2000 locuri noi de muncă, - 0,965 km rețele de apă și canalizare construite, - 0,04 km de drum construit, - 0,115 km rețele electrice construite.
Proiecte finanțate din alte surse										
	Proiecte	Aplicant	Parteneri	Localizare	Finanțare, mii lei			Durata de implementare	Indicatori de produs	Indicatori de rezultat
					FNDR	Contribuția APL	Alte surse			
	1.									
TOTAL Program 8	Proiecte	Aplicanți	Parteneri	Localități	Suma FNDR	Suma APL	Suma alte surse	Durata medie de implementare	Indicatori	

	3	3	11	6	390513,8 0	-	15324, 30	20	-11 raioane beneficiare de servicii,- - 60 persoane instruite, - 32100 persoane informate, -- 5000 locuri noi de muncă - 3,06 km rețele de apă construite, - 10,465 km rețele de apă și canalizare construite, - 0,04 km de drum construit, - 0,115 km rețele electrice construite.
--	---	---	----	---	---------------	---	--------------	----	--

Programul 9 Sprijinirea întreprinderilor cu potențial de export, care implementează standardele internaționale de calitate

Descrierea situației

Valoarea mare a volumului importurilor din ultimii ani, care a determinat solduri comerciale negative, s-a datorat, în primul rând, importurilor de mașini și aparate industriale destinate modernizării capacităților industriale și realizării de noi investiții, ceea ce a implicat în mare măsură importul de tehnologie din țările dezvoltate industrial și mai puțin producerea de tehnologie nouă în țară. În concluzie, se poate afirma, că necesitatea promovării produselor autohtone oferite la export și sprijinirea ridicării nivelului de competitivitate pe piețele externe este actuală și stringentă.

Pentru pătrunderea pe piețele externe este necesară dotarea IMM-urilor cu tehnologii performante, introducerea sistemelor internaționale de atestare a calității, participarea acestora la târguri și expoziții internaționale, dar și oferirea suportului în identificarea pieței de desfacere internaționale.

Scopul Programului este de a sprijini întreprinderile cu potențial de export, mai ales a celor care implementează standardele internaționale de calitate.

Obiectivele Programului

- Sprijinirea IMM-urilor pentru dezvoltarea, promovarea și internaționalizarea activităților economice.
- Sprijinirea IMM-urilor pentru accesul pe noi piețe de desfacere.
- Încurajarea exportului de produse cu valoare adăugată înaltă.
- Stimularea înființării unor centre de standardizare/certificare a produselor.
- Elaborarea programului de promovare a întreprinderilor cu potențial de export din Regiunea de Dezvoltare Nord.

Indicatori

- Numărul de IMM-uri care își vor îmbunătăți calitatea serviciilor, în special, prin folosirea standardelor ISO/EMAS;
- Numărul de IMM-uri cu acces pe piața internațională datorita produselor/tehnologiilor certificate cu;
- Volumul exportului al IMM din RDN;
- 1 program de susținere a IMM elaborat / implementat;
- 3 seminare de informare;
- Numărul de beneficiari informați/consultați;
- 1 centru de consultanță creat.

Tabela 9. Activitățile Programului 9

PRIORITATEA 1. Susținerea dezvoltării sectorului privat și pieței forței de muncă											
PROGRAM 9	Activități	Implementator	Parteneri	Localizare	Perioada de desfășurare			Finanțare, mii lei		Indicatori de produs	Indicatori de rezultat
					2013	2014	2015	FNDR	Alte surse		
Sprijinirea întreprinderilor cu potențial de export, care implementează standardele internaționale de calitate	1. Evenimentul de lansare a programului de promovare a întreprinderilor cu potențial de export din Regiunea de Dezvoltare Nord.	ADR Nord	Asociația Antreprenorilor din Regiunea de Nord, MIEPO, Camera de Comerț și Industrie Bălți.	RDN	X						
	2. Organizarea seminarelor de informare a antreprenorilor cu potențial de export din microregiunile de Nord cu tematica: „Importanța asocierii agricultorilor și crearea clusterilor pentru dezvoltarea exporturilor de produse agroalimentare din Regiunea de Dezvoltare Nord”.	ADR Nord	Asociația Antreprenorilor din Regiunea de Nord, MIEPO, Camera de Comerț și Industrie Bălți.	RDN	X	X	X				

	3. Organizarea Conferinței internaționale a oamenilor de afaceri “ Potențialul de export a producției agricole din Regiunea de Dezvoltare Nord”.	ADR Nord	Asociația Antreprenorilor din Regiunea de Nord, MIEPO, Camera de Comerț și Industrie Bălți.	RDN	X	X	X				
	3. Proiectul pilot: “Centrul regional de atragere a investițiilor și promovare a exporturilor”	ADR	MIEPO, ODIMM	RDN	X	X	X				

Programul 10 Stimularea asocierii și cooperării tuturor actorilor din sectorul agroindustrial, în scopul asigurării echității în relația dintre producătorii de materie primă, procesatori și comercianți

Sectorul agrar al RDN, la fel ca și sectorul industrial, are o importanță semnificată la dezvoltarea economică a regiunii. Aceasta se datorează, în principal, solurilor fertile de cernoziom, care au o bonitate medie de 72 puncte. Suprafața terenurilor agricole reprezintă cca 79% din suprafața totală a regiunii (cca 1 mil. hectare).

Agricultura din RDN este specializată atât în sectorul fitotehnic, prin cultivarea plantelor, cât și zootehnic, prin reproducerea și creșterea animalelor, contribuind cu aproximativ 40% la producția agricolă totală a Republicii Moldova. În structura producției agricole pe regiune ponderea cea mai înaltă de 70% o realizează producția de origine vegetală și 30% cea de origine animalieră.

Sectorul privat deține o pondere covârșitoare de peste 90% din totalul producției agricole a regiunii, fiind foarte apropiată de media națională. Datorită ponderii ridicate a sectorului privat, terenurile utilizate pentru producția agricolă sunt de dimensiuni mici, nepermițând o exploatare eficientă, sau nu sunt exploatate din punct de vedere agricol.

Programul dat are scopul de a stimula asocierea antreprenorilor agricoli în asociații de producere pentru a stimula dezvoltarea sectorului agrar și a facilita comercializarea produselor.

Obiectivele Programului

- Îmbunătățirea competitivității întreprinderilor agricole, a fermelor zootehnice și agroalimentare într-un sistem de filieră de producție;
- Dezvoltarea piețelor agroalimentare și promovarea produselor agroalimentare.
- Dezvoltarea serviciilor de consiliere pentru IMM din agricultură.
- Sprijinirea integrării întreprinderilor în cadrul lanțurilor de furnizori și clusterelor.
- Facilitarea creării de noi locuri de muncă în zonele rurale.

Indicatori

- Numărul de întreprinderi agricole care se asociază în vederea dezvoltării de filiere de producție;
- Volumul de investiții în domeniul agricol;
- Rata productivității firmelor agricole;
- Numărul de întreprinderi agricole modernizate.
- Numărul de IMM-uri organizate în cluster.

Tabela 10. Activitățile Programului 10

PRIORITATEA 1. Susținerea dezvoltării sectorului privat și pieței forței de muncă											
PROGRAM 10	Activități	Implementator	Parteneri	Localizare	Perioada de desfășurare			Finanțare, mii lei		Indicatori de produs	Indicatori de rezultat
					2013	2014	2015	FNDR	Alte surse		
Stimularea asocierii și cooperării tuturor actorilor din sectorul agroindustrial, în scopul asigurării echității în relația dintre producătorii de materie primă, procesatori și comercianți	1. Elaborarea și lansarea programului de promovare a întreprinderilor agricole din Regiunea de Dezvoltare Nord.	ADR Nord	Asociația Antreprenorilor din Regiunea de Nord, ODIMM, MAIA, Camera de Comerț și Industrie Bălți.	RDN	X						
	2. Organizarea seminarelor de informare a producătorilor agricoli din microregiunile de Nord cu tematica: „Importanța asocierii agricultorilor și crearea clusterilor pentru dezvoltarea calității produselor agroalimentare din Regiunea de Dezvoltare Nord”.	ADR Nord	Asociația Antreprenorilor din Regiunea de Nord, ODIMM, MAIA, Camera de Comerț și Industrie Bălți.	RDN	X	X	X				
	3. Crearea “Centrul regional de susținere a întreprinderilor agricole din RDN”	ADR Nord	Asociația Antreprenorilor din Regiunea de Nord, ODIMM, MAIA, Camera de Comerț și Industrie Bălți.	RDN	X	X	X				

Programul 11 Promovarea principiilor de eficiență energetică în sectoarele economice în scopul optimizării cheltuielilor de producere

Descrierea situației

Competitivitatea unei economii se bazează și pe consumul eficient de resurse energetice și de energie. În acest context, trebuie să se acorde o importanță specială producerii, transportului, distribuției și utilizării eficiente a energiei.

Numărul întreprinderilor, care utilizează în procesul de producere sisteme de eficiență energetică și optimizare a cheltuielilor, este în creștere, dar, în raport cu alte țări din UE, decalajul este destul de mare. Necesitatea susținerii și promovării producerii și utilizării energiei regenerabile, cât și optimizării cheltuielilor de producere, este foarte importantă și actuală în perioada scumpirii prețurilor la resursele energetice tradiționale (gaze naturale, petrol, ș.a.).

Programul dat este dedicat promovării principiilor de eficiență energetică în sectoarele economice ale RDN, pentru a optimiza cheltuielile de producere și a folosi utilaje inovatoare prietenoase mediului înconjurător.

Obiectivele Programului

- Promovarea utilizării de energie regenerabilă și eficientizarea sistemelor de consum în producere.
- Sprijinirea IMM-urilor pentru creșterea productivității și pentru reducerea consumului de energie.
- Sprijinirea IMM-urilor în sectorul reciclării și reutilizării deșeurilor.

Indicatori

- Numărul întreprinderilor care utilizează tehnologii de eficientizare în producere;
- Volumul de investiții în domeniul producerii energiei regenerabile;
- Numărul IMM-urilor care produc și utilizează tehnologii ce produc energie regenerabilă;
- Rata reducerii cheltuielilor de producere.

Tabela 11. Activitățile Programului 11

PRIORITATEA 1. Susținerea dezvoltării sectorului privat și pieței forței de muncă											
PROGRAM 11	Activități	Implementator	Parteneri	Localizare	Perioda de desfășurare			Finanțare, mii lei		Indicatori de produs	Indicatori de rezultat
					2013	2014	2015	FNDR	Alte surse		
Promovarea principiilor de eficiență energetică în sectoarele economice în scopul optimizării cheltuielilor de producere	1. Organizarea seminarelor de informare a producătorilor din microrigiunile de Nord cu tematica: „Promovarea utilizării de energie regenerabilă și eficientizarea sistemelor de consum în producere”.	ADR Nord	Asociația Antreprenorilor din Regiunea de Nord, ODIMM, , Camera de Comerț și Industrie Bălți.	RDN	X	X	X				
	2. Seminar: „Importanța susținerii IMM-urilor care aplică tehnologii de reciclare și reutilizare a deeurilor din Regiunea de Dezvoltare Nord”.	ADR Nord	Asociația Antreprenorilor din Regiunea de Nord, ODIMM, Camera de Comerț și Industrie Bălți.	RDN	X						

Prioritatea 3. Îmbunătățirea factorilor de mediu și a atractivității turistice

Argumentare. Starea de mediu afectează în mod direct confortul, sănătatea populației și atractivitatea regiunii. La moment, deșeurile solide și lichide sunt gestionate în mod nesustenabil, ducând la degradarea resurselor, poluarea acvatică și înrăutățirea sănătății populației. Sporirea frecvenței stărilor extreme de vreme impune elaborarea unor programe ce ar permite adaptarea oamenilor și organizațiilor la schimbările de climă. În special, este importantă anticiparea și reacționarea promptă la asemenea evenimente. Sectorul turismului este puțin explorat, cu toate că regiunea are potențial, dar infrastructura turistică este slab dezvoltată. Scopul priorității este de a genera inițiative în domeniul protecției mediului și pentru dezvoltarea unui sistem integrat de colectare și transportare a deșeurilor. Sporirea atractivității RDN pentru populație și vizitatori, prin dezvoltarea turistică durabilă, creșterea competitivității și atractivității turistice, prin valorificarea patrimoniului natural și antropic și creșterea calității produselor și serviciilor turistice. Ameliorarea factorilor de mediu și dezvoltarea sectorului turistic, utilizarea surselor de energii regenerabile ar contribui la atractivitatea regiunii și la accelerarea dezvoltării economice a ei.

Programul 12 Sporirea accesului la informația de mediu și promovarea educației ecologice

Descrierea situației

Accesul la informațiile privind starea mediului în regiune, cât și în țară, este foarte limitat. Populația nu beneficiază de suport informațional nici din partea organelor de resort, și nici din sursele mass-media, care, de asemenea, nu dispun de informație veridică. Cu toate acestea, educația ecologică, ca suport și cadru de dezvoltare a unei atitudini civice față de mediu, va aduce soluții ecologice la diversitatea de probleme, pe care le presupune dezvoltarea și preocuparea pentru viitorul regiunii. Astfel, programul dat ne obligă să susținem o campanie permanentă de educație eco-civică, materializată prin acțiuni de informare și conștientizare a locuitorilor pe tematică de mediu, prin derularea unor acțiuni ecologice de masă, în cadrul unor proiecte, activități concrete de educație, adresate tuturor categoriilor de vârstă. Campaniile de informare, conștientizare și de formare a unei atitudini ecologice în rândul publicului larg reprezintă modalități concrete de implicare participativă a acestuia în problematica de mediu și de asigurare a accesului liber al cetățeanului la informația de mediu.

Scopul programului. Sensibilizarea și implicarea cetățenilor în problemele de mediu va duce la o mai bună protecție a mediului, contribuind la protejarea dreptului fiecărei persoane în parte, și al generațiilor prezente și viitoare, în general, de a trăi într-un mediu adecvat pentru sănătatea și bunăstarea lor.

Obiectivele Programului

- Asigurarea accesului populației regiunii la informațiile veridice despre starea mediului.
- Susținerea și promovarea inițiativelor educaționale de protejare a mediului ambiant în RDN.
- Fortificarea rolului ONG din RDN ce activează în domeniul ecologiei și mediului ambiant.

Indicatori:

- Numărul asociațiilor obștești identificate din RDN care activează în domeniul mediului.
- Numărul activităților, campaniilor organizate în domeniul protecției mediului.
- Rata populației RDN informată despre starea mediului în regiune și în țară.

Tabela 12. Activitățile Programului 12

PRIORITATEA 3.

PROGRAM 12	Activități	Implementator	Parteneri	Localizare	Perioada de desfășurare			Finanțare, mii lei		Indicatori de produs	Indicatori de rezultat
					2013	2014	2015	FNDR	Alte surse		
Sporirea accesului la informația de mediu și promovarea educației ecologice	1.Masă rotundă cu genericul „Starea mediului în RDN și în țară”	ADR	Ministerul Mediului, APL, ONG	RDN	X	X	X			3 mese rotunde desfășurate	90 de persoane informate, publicații pe pagina web și în mass-media
	2.Difuzarea buletinelor informative privind starea mediului pe pagina Web a ADR Nord si alte canale de comunicare	ADR	Ministerul mediului APL	RDN	X	X	X			36 buletin lunare difuzate pe pagina web a ADR Nord	Nr de accesări Nr de abonați lunar
	3.Elaborarea studiului privind starea mediului ambiant în RDN	ADR	Ministerul mediului, Parteneri de dezvoltare	RDN	X	X	X			1 studiu elaborat și difuzat	Nr de proiecte elaborate și aplicate Nr de programe elaborate

Programul 13 Dezvoltarea sistemelor de management integrat al deșeurilor solide, inclusiv colectarea separată, reciclarea și crearea poligoanelor moderne de stocare a deșeurilor nereciclabile, construcția unei uzine de prelucrare a deșeurilor în regiune

Descrierea situației

Gestionarea deșeurilor. În RDN infrastructura și managementul de gestionare a deșeurilor menajere solide este foarte slab dezvoltat. La nivel regional se atestă un grad înalt de poluare a solurilor, apelor și aerului, poluare cauzată preponderent de lipsa sistemelor de management integrat al deșeurilor și infrastructura slab dezvoltată de colectare a deșeurilor solide și lichide, inclusiv a celor toxice. Cu excepția municipiului Bălți și a centrelor raionale, pentru regiune este specifică lipsa întreprinderilor, tehnologiilor avansate și practicilor de reciclare. Zilnic, în RDN se produc mii de tone de deșeuri menajere solide, care sînt colectate și stocate în peste **614** de depozite mici, amplasate, de regulă, la marginea localităților. Majoritatea acestor depozite sînt neamenajate și neautorizate, numărul acestora, potrivit datelor Ministerului Mediului, reprezintă 220 de unități.

Mult mai eficientă și inofensivă pentru mediu ar fi schimbarea radicală a infrastructurii colectării deșeurilor menajere, care ar prevedea colectarea acestor deșeuri în poligoane mari, ce ar permite separarea lor, reciclarea parțială și colectarea biogazului de la descompunerea deșeurilor nereciclabile

Conform proiectului Planului Național de Amenajare a Teritoriului și Strategiei Naționale de Gestionare a Deșeurilor, se planifică construcția a 4 poligoane mari (Glodeni, Drochia, Ocnița și Sîngerei) și a unei uzine de prelucrare a deșeurilor la Sîngerei, care vor asigura un management mai eficient al deșeurilor solide.

Scopul programului este de a susține dezvoltarea sistemelor de management integrat a al deșeurilor în RDN.

Obiectivele Programului

- Promovarea și implementarea sistemului de gestionare integrată a deșeurilor menajere la nivel de regiune.
- Promovarea creării sistemului de colectare separată a deșeurilor (hîrtiei, metalelor, maselor plastice și sticlei).
- Construcția unor depozite regionale de stocare a deșeurilor solide și crearea stațiilor de transfer.
- Ridicarea nivelului de educație ecologică a populației în domeniul MDS.
- Susținerea APL din RDN la elaborarea Strategiilor, planurilor de dezvoltare în domeniul MDS.

Indicatori

- 81146 persoane cu acces îmbunătățit la servicii de salubritate,
- 684 contracte încheiate cu beneficiarii în vederea colectării separate a deșeurilor menajere.
- 667 platforme construite.
- 2601 containere procurate.
- 68 gunoiști neautorizate lichidate.
- 1 Întreprinderi noi create,
- 20 locuri noi de muncă.
- 5 APL susținute în elaborarea Strategiilor, planurilor de dezvoltare în domeniul MDS.

Tabela 13. Proiectele Programului 13

PRIORITATEA 3. . Îmbunătățirea factorilor de mediu și a atractivității turistice										
Proiecte în curs de implementare (APP1)										
PROGRAM 13	Proiecte (cod, denumire)	Aplicant	Parteneri	Localizare	Finanțare, mii lei			Durata de implementare	Indicatori de produs	Indicatori de rezultat
					FNDR	Contribuția APL	Alte surse			
Dezvoltarea sistemelor de management integrat al deșeurilor solide, inclusiv colectarea separată, reciclarea și crearea poligoanelor moderne de stocare a deșeurilor nereciclabile, construcția unei uzine de prelucrare a deșeurilor în regiune	Proiecte aprobate după APP2									
	Proiecte	Aplicant	Parteneri	Localizare	Finanțare, mii lei			Durata de implementare	Indicatori de produs	Indicatori de rezultat
	FNDR	Contribuția APL	Alte surse							
	Cod: N32053 3.13.1 „Sistem de colectare și transport al deșeurilor menajere pe raza microregiunii interraionale Rîșcani (s.Sîngureni, s.Corlăteni, s.Grînăuți, s.Recea, s.Răcăria, s.Aluniș) – Drochia (s.Pelinia)”	s.Sîngureni r-l Rîșcani	Primăria s. Corlăteni, r-l Rîșcani; Primăria s. Grînăuți, r-l Rîșcani; Primăria s. Recea, r-l Rîșcani, Primăria s. Răcăria, r-l Rîșcani, Primăria s. Aluniș, r-l Rîșcani; Primăria s. Pelinia, r-l Drochia).	Microregiunea interraională Rîșcani (s. Singureni, s. Corlăteni, s. Grînăuți, s. Recea, s. Răcăria, s. Aluniș) – Drochia (s. Pelinia	8 217 mln. lei			20 luni	- 7 localități beneficiare de servicii de salubritate, - 24000 persoane informate,	-1 Întreprinderi noi create, -10 locuri noi de muncă, -200 platforme construite, -800 containere procurate, -24716 persoane cu acces îmbunătățit la serviciile de salubritate, -190 contracte încheiate în vederea colectării deșeurilor menajere separate, -20 gunoiști neautorizate lichidate

	Cod:N32002 3.13.2. Un mediu curat pentru o societate durabilă din r-nul Florești	Primăria or.Florești	APL or. Ghindești, APL or Mărculești, APL s.Vărvăreuca, APL com. Ghindești (Hîrtop, Țîra),APL s. Rădulenii Vechi, APL s. Pragila, APL s. Lunga, APL s. Mărculești, APL s. Băhrinești, APL com Gura Camencii (Gvozdova, Bobulești), APL com Roșietici (Roșieticii Vechi, Cenușa), Consiliul raional Florești, APL or. Șoldănești	raionul Florești , or. Florești, Ghindești, Mărculești și 15 localități rurale - Vărvăreuca, Ghindești, Hîrtop, Țîra, Rădulenii Vechi, Pragila, Lunga, Băhrinești, Gura Camencii, Gvozdova, Bobulești, Roșieticii Vechi, Cenușa	17.682.949 lei		14.675.926 lei	24 luni	-18 localități beneficiare de servicii de salubritate, -25299 persoane informate,	-10 locuri noi de muncă, -309 platforme construite, -1169 containere procurate, -41051 persoane cu acces îmbunătățit la serviciile de salubritate, -384 contracte încheiate în vederea colectării deșeurilor menajere separate, - 40 gunoiști neautorizate lichidate
	Cod:N32037 3.13.3. Crearea sistemului de management al deșeurilor solide in 8 localități din raioanele Glodeni si Fălești	Consiliul raional Glodeni	c. Balatina, c.Cuhnești, s.Cobani, c.Camenca, s.Cajba,c.Viișoara, s.Ciuciulea, Ministerul Construcțiilor și Dezvoltării Regionale, Agenția de Dezvoltare Regională.	Primaria s. Limbenii Noi, r-l Glodeni; Primaria s. Limbenii Vechi, r-l Glodeni; Primaria s. Petruna, r-l Glodeni; Primaria s. Fundurii Vechi, r-l Glodeni; Primaria s. Fundurii Noi, r-l Glodeni; Primaria s. Ustia, r-l Glodeni; Primaria s. Obreja Veche, r-l Fălești;	5 027 451 lei			18 luni	-8 localități beneficiare de servicii de salubritate, -15000 persoane informate,	-158 platforme construite, -632 containere procurate, -15379 persoane cu acces îmbunătățit la serviciile de salubritate, -74 contracte încheiate în vederea colectării deșeurilor menajere separate, - 8 gunoiști neautorizate lichidate

	Proiecte finanțate din alte surse									
	Proiecte	Aplicant	Parteneri	Localizare	Finanțare, mii lei			Durata de implementare	Indicatori de produs	Indicatori de rezultat
					FNDR	Contribuția APL	Alte surse			
	1.									
TOTAL Program 13	Proiecte	Aplicanți	Parteneri	Localități	Suma FNDR	Suma APL	Suma alte surse	Durata medie de implementare	Indicatori	
	3	3	32	31	30927400 lei		14.675.926 lei	20 luni	-1 Întreprinderi noi create, - 20 locuri noi de muncă, - 667 platforme construite, - 2601 containere procurate, - 81146 persoane cu acces îmbunătățit la serviciile de salubritate, - 684 contracte încheiate în vederea colectării deșeurilor menajere separate, - 68 gunoiști neautorizate lichidate	

Programul 14 Sporirea securității ecologice în regiune, prin promovarea activităților de stopare a degradării solurilor, a poluării bazinelor acvatice, extinderii a ariei forestiere, și prin elaborarea unor programe de anticipare și răspuns la stările extreme de vreme

Descrierea situației

Relieful RDN este puternic influențat de procesele exogene (alunecări de teren și eroziuni). Aceste fenomene au o frecvență de 10-30 alunecări de teren la 100 km², cele mai afectate fiind raioanele Rîșcani, Glodeni, Sîngerei (30-50 alunecări la 100 km²). Ravenele în urma eroziunilor se formează, în mediu, cu o frecvență de 5 ravene la 10 km². Cele mai afectate de eroziuni (20-30 ravene la 10 km²) sunt raioanele Ocnița și Soroca, iar după suprafața în ha – Sîngerei 34056 ha, Fălești 31906 ha, Rîșcani 28177 ha și Florești 27979 ha. Raioanele Sîngerei, Florești, Fălești și Soroca se caracterizează printr-un număr mare de râpi. Cele mai multe alunecări de teren s-au înregistrat în raioanele Fălești și Sîngerei. În RDN numai în 3 r-ne: Fălești, Soroca și Fălești terenurile se află în stadiul de ameliorare și restabilire a fertilității cu suprafața totală de 1860 ha.

Solurile. Resursa naturală principală a RDN sînt solurile cu bonitate înaltă, care permit obținerea recoltelor înalte la culturile tehnice agricole. Pe teritoriul RDN se întîlnesc următoarele tipuri de soluri: cernoziomurile tipice; argiloiluviale; levigate; cambice; freatic umede; soluri cenușii. Bonitatea medie a solurilor din RDN este de 72 puncte (din 100 posibile). Cea mai înaltă bonitate (74 puncte) o au solurile din raioanele Edineț, Briceni, Ocnița. Aceste caracteristici ale solului permit obținerea performanțelor în agricultură. Ca rezultat, 701,72 mii ha din totalul suprafeței RDN (1.001.394 ha) sînt terenuri agricole, ceea ce constituie 70% din suprafața totală a regiunii. Din punct de vedere agroclimateric și a calității solurilor, în RDN sînt condiții favorabile pentru creșterea cerealelor și culturilor tehnice (zahăr, floarea soarelui, tutun etc.). Totodată, aici există cea mai scurtă perioadă de vegetație activă și cea mai scurtă perioadă a duratei fără înghețuri. În regiune sînt condiții inadecvate pentru creșterea culturilor cu perioada de vegetație mai mare. Însă degradarea și contaminarea excesivă a solului, stimulate de predominarea practicilor agricole neprietenoase mediului, eroziune, carst și alunecări de teren, precum și de stocarea neadecvată a chimicalelor agricole cu termen expirat, provoacă o situație critică în domeniul mediului în RDN. La aceste probleme se mai adăugă și problema gestionării nesustenabile a deșeurilor solide și lichide, cota foarte redusă a deșeurilor reciclate și a emisiilor gazoase colectate. Elaborarea unor programe de anticipare și răspuns la stările extreme de vreme ar stabili mecanismul de prevenire și reacționare adecvată în cazuri excepționale, ce vor contribui atît la reducerea pierderilor materiale cît și la protejarea populației din RDN

Bazinele acvatice. Resursele acvatice din RDN este cuprinsă în bazinele hidrografice a râurilor Nistru și Prut, fiind compuse din apele subterane, apele de suprafață, apele freatice și pluviale. Calitatea apelor din bazinele acvatice din RDN rămîne a fi nesatisfăcătoare. Cauza constă în poluarea iazurilor, lacurilor, râurilor și rîulețelor cu deșeuri menajere, animaliere, precum și poluarea lor cu ape uzate, mai ales în localitățile rurale unde nu este organizată colectarea deșeurilor și epurarea apelor uzate, un factor poluant sunt stațiile de epurare a apelor reziduale, care activează cu sisteme învechite, a căror eficacitate este în scădere la reținerea impurităților canalizate. Un factor poluant este și evacuarea, fără epurare în bazinele acvatice a apelor pluviale în urma precipitațiilor atmosferice. O problemă stringentă vizată de poluarea orizontului acvifer o prezintă și fîntînile arteziene aflate în stare proastă sau abandonate fără plombarea preventivă. Programul dat permite elaborarea unui plan de acțiune de reabilitare a bazinelor acvatice din RDN în scopul protejării mediului și sănătății publice.

Fondul forestier. În RDN pădurile constituie aproximativ 27% din fondul silvic pe țară, zonei municipiului Bălți revenindu-i cea mai mică suprafață împădurită. Deforestarea intensivă, reducerea biodiversității, arealelor umide, fîșiiilor forestiere, spațiilor protejate de stat și utilizarea insuficientă și nesustenabilă a resurselor energetice locale afectează potențialul turistic și recreativ foarte bogat.

Starea vremii. În Moldova ultimii ani se deosebesc printr-un regim ridicat de temperatură în perioada de vară, care este cu aproximativ 1,1-2,6 grade Celsius supra normă. Cantitatea de precipitații anuale a înregistrat un deficit pe parcursul anilor 2011, 2012. Totodată, în RDN există sectoare, care sunt cel mai des afectate de inundații, și anume, raioanele Briceni, Soroca, Ocnița. O sarcină primordială este elaborarea măsurilor și programelor reale de protecție și de prevenire a cataclismelor naturale.

Scopul programului. Sporirea securității ecologice în regiune, prin promovarea activităților de stopare a degradării solurilor și poluării bazinelor acvatice, de extindere a ariei forestiere și prin elaborarea unor programe de anticipare și răspuns la stările extreme de vreme.

Obiectivele Programului:

- Promovarea activităților de stopare a degradării solurilor în RDN.
- Stimularea cercetărilor, studiilor privind eroziunile solului și alunecările de teren din RDN.
- Stimularea activităților de reabilitare și amenajare a bazinelor acvatice din RDN.
- Promovarea activităților de extindere a ariei forestiere din RDN
- Elaborarea programelor de prevenire a situațiilor excepționale provocate de starea vremii și fenomenele naturale.

Indicatori:

- Numărul activităților de stopare a degradării solurilor desfășurate.
- 1 studiu privind eroziunile solului și alunecările de teren din RDN realizat și difuzat.
- 1 serviciu public de salubritate a bazinelor acvatice în RDN constituit.
- Mediul acvatic în RDN ameliorat.
- Suprafața fîșiiilor forestiere extinse.
- 1 Program de prevenire a situațiilor excepționale provocate de starea vremii și fenomenele naturale elaborat.
- 4 locuri noi de muncă create.

Tabela 14. Proiecte Programului 14

Proiecte în curs de implementare (APP1)										
PROGRAM 14	Proiecte (cod, denumire)	Aplicant	Parteneri	Localizare	Finanțare, mii lei			Durata de implementare	Indicatori de produs	Indicatori de rezultat
					FNDR	Contribuția APL	Alte surse			
Proiecte aprobate după APP2										
Sporirea securității ecologice în regiune, prin promovarea activităților de stopare a degradării solurilor și poluării bazinelor acvatice	Proiecte	Aplicant	Parteneri	Localizare	Finanțare, mii lei			Durata de implementare	Indicatori de produs	Indicatori de rezultat
	Cod: 31033 3.14.1., „Ecologizarea mediului acvatic al Regiunii de Dezvoltare Nord”	Primăria s.Mihăileni, r-nul Rîșcani	Primăria s.Baraboi, r-nul Dondușeni Primăria s.Ochiul Alb, r-nul Drochia CR Rîșcani CR Dondușeni CR Drochia Primăria or.Edineț CR Edineț CR Glodeni	s.Mihăileni, r-nul Rîșcani (sediul ÎM de salubritate a bazinelor acvatice), Regiunea de Dezvoltare NORD (suprafața de activitate a proiectului)	1800000,0 Lei			12 luni	- 1 întreprindere nou creată, - 4 locuri noi de muncă create	-1 serviciu public de salubritate a bazinelor acvatice în RDN constituit; -mediul acvatic în RDN ameliorat
	Proiecte finanțate din alte surse									
	Proiecte	Aplicant	Parteneri	Localizare	Finanțare, mii lei			Durata de implementare	Indicatori de produs	Indicatori de rezultat
1.										
TOTAL Program 1	Proiecte	Aplicanți	Parteneri	Localități	Suma FNDR	Suma APL	Suma alte surse	Durata medie de implementare	Indicatori	
	1 proiect	1 applicant	9 parteneri	1 localitate	1800000,0 lei			12 uni	- 1 întreprinderi noi create, - 4 locuri noi de muncă create	

Programul 15 Reabilitarea obiectivelor turistice și promovarea integrării lor în circuitele turistice internaționale

Descrierea situației

Sectorul turismului. RDN dispune de un potențial turistic important, care cuprinde atracții naturale unice, arii protejate, muzee, edificii ecleziastice de importanță națională, mănăstiri, peșteri, parcuri și rezervații naturale, etc.

Patrimoniul turistic al regiunii cuprinde 178 edificii ecleziastice de importanță națională, 102 arii protejate, avînd o suprafață de 16 mii ha, 2 plaje de importanță națională (Costești și Soroca), 5 mănăstiri, 46 monumente ale naturii, 20 muzee. Muzeul de istorie și etnografie din mun. Bălți este vizitat anual de circa 20,0 mii persoane.

Principalele atracții naturale unice ale regiunii includ: Rezervația științifică Pădurea Domnească, r. Glodeni; Cetatea Sorocii, întemeiată de Ștefan cel Mare; Rezervația peisagistică Suta de movile, raioanele Glodeni și Rîșcani; Toltrele Prutului, raioanele Glodeni și Edineț; Arcul geodezic Struve, inclus în lista patrimoniului mondial UNESCO, r. Soroca; Monumentul natural Peștera Emil Racoviță, r. Briceni; Parcul Țaul, cu o suprafață totală de 46 ha, r. Dondușeni; Parcul din Mîndîc, cu o suprafață totală de 16,4 ha, r. Drochia; Parcul din Rediul Mare, cu o suprafață de 10 ha, r. Dondușeni; Mănăstirea Rudi, r. Soroca; Defileul Buzdujeni, s.Buzdujeni, r-l Edineț; monument geologo-paleonologic de o deosebită valoare științifică, cu o suprafață circa 100 ha.

Scopul programului este de a dezvolta sectorul turism prin reabilitarea obiectivelor de importanță arhitecturală și istorică din RDN și de a le include în circuitul turistic național și internațional.

Obiectivele Programului:

- Identificarea, reabilitarea și promovarea potențialului turistic în RDN.
- Atragerea investițiilor în infrastructura turistică din RDN.
- Asigurarea accesului spre obiectivele turistice din RDN.
- Încadrarea patrimoniului turistic din RDN în circuitul turistic național și internațional.

Indicatori :

- 1 obiectiv turistic reabilitat.
- Numărul de activități de promovare a potențialului turistic regional.
- Numărul de obiective turistice incluse în circuitul turistic național și internațional.

Tabela 15. Proiectele Programului 15

PRIORITATEA 3. Îmbunătățirea factorilor de mediu și a atractivității turistice										
Proiecte în curs de implementare (APP1)										
PROGRAM 15	Proiecte (cod, denumire)	Aplicant	Parteneri	Localizare	Finanțare, mii lei			Durata de implementare	Indicatori de produs	Indicatori de rezultat
					FNDR	Contribuția APL	Alte surse			
Proiecte aprobate după APP2										
Reabilitarea obiectivelor turistice și promovarea integrării lor în cercuitele turistice internaționale	Proiecte	Aplicant	Parteneri	Localizare	Finanțare, mii lei			Durata de implementare	Indicatori de produs	Indicatori de rezultat
	Cod: 34032. 1„Reabilitarea monumentului istorico- arhitectural „Conacul Pommer” și a drumului de acces la parcul deontologic din s.Țaul, r-l Dondușeni	Primăria s. Țaul, r-l Dondușeni	Primaria s.Mihăileni, r-nul Rîșcani, CR Donduseni, Primaria or.Donduseni, Primaria s.Corbu, r- nul Donduseni	s.Țaul, r-nul Dondușeni; Traseul turistic „Costești- Pădurea Domnească- Bălți-Japca- Soroca-Țaul”, traseul „Criva- Țaul-Otaci”	23.305.12 2,62 lei			24 luni	- 1 obiect turistic, - 2000 persoane informate	Numărul de turiști atrași
	Proiecte finanțate din alte surse									
	Proiecte	Aplicant	Parteneri	Localizare	Finanțare, mii lei			Durata de implementare	Indicatori de produs	Indicatori de rezultat
1.				FNDR	Contribuția APL	Alte surse				
TOTAL Program	Proiecte	Aplicanți	Parteneri	Localități	Suma FNDR	Suma APL	Suma alte surse	Durata medie de implemntare	Indicatori	
	1 proiecte	1 aplicanți	5 parteneri	1	23.305.12 2,62 lei			24 luni	- 1 obiect turistic reabilitat , - 2000 persoane informate,	

Descrierea situației

Industria hotelieră în RDN este compusă din hoteluri și unități de cazare cu o capacitate totală de peste 2,5 mii locuri, majoritatea cărora sunt amplasate în mun. Bălți și orașul Soroca, dar rețeaua de hoteluri și sectorul serviciilor de agrement sînt slab dezvoltate, obiectivele turistice sînt într-o stare deplorabilă și necesită restaurare și amenajare, căile de acces spre ele, precum și condițiile sanitare la obiectele turistice sînt într-o stare foarte proastă, ceea ce împiedică dezvoltarea sectorului dat. Oportunitățile de dezvoltare a turismului în regiune ar fi: includerea obiectivelor turistice ale RDN în circuitul economic prin dezvoltarea unei rețele naționale de zone turistice, localizarea în zonele turistice a activităților de deservire corespunzătoare a turiștilor, încurajarea antreprenoriatului în turismul rural, etc.

Capacitatea de administrare a domeniului turistic este afectată și de delegarea unor competențe de către APL (gestionarea programelor de turism, inventarierea resurselor turistice, amenajarea teritoriului pentru necesitățile turismului, susținerea antreprenorilor din turism, etc), care nu au nici capacități manageriale speciale și nici acoperire financiară. Cadru general de reglementare favorizează dezvoltarea antreprenoriatului, inclusiv în turism. Republica Moldova are una dintre cele mai avansate legislații de turism din țările CSI, iar criteriile de clasificare a unităților de primire a turiștilor este euroconformă. La fel se încurajează investițiile în zonele turistice naționale. Un număr important de unități de cazare nu fac parte din sistemul național de calitate, nefiind clasificate. RDN nu are un sistem funcțional și echilibrat teritorial de stațiuni turistice

Trasee turistice. Politicile naționale în domeniul turismului din Republica Moldova sunt orientate spre crearea zonelor turistice cu stațiuni de importanță națională și locală, care să diversifice destinațiile turistice în RDN. Asemenea zone turistice potențiale sunt delimitate în număr de opt, două dintre care de importanță națională: 1. Zona turistică Bălți; 2. Zona turistică Cobani-Costești; 3. Zona turistică Criva; 4. Zona turistică Edineț; 5. Zona turistică Japca-Camenca; 6. Zona turistică Rudi-Naslavcea; 7. Zona turistică Soroca; 8. Zona turistică Țaul.

Scopul programului este de a stimula dezvoltarea sectorului turism în RDN și de a promova potențialul turistic regional.

Obiectivele Programului

- Stimularea dezvoltării infrastructurii turistice în RDN.
- Sporirea gradului de acces la obiectivele turistice vizibilitate.
- Elaborarea programelor de dezvoltare a turismului și atragere a turiștilor în RDN.
- Promovarea dezvoltării activității antreprenoriale în domeniul turistic.
- Acordarea suportului consultativ APL și altor actori regional în elaborarea proiectelor în domeniul turismului.

Indicatori:

- Numărul de activități de stimulare a dezvoltării infrastructurii turistice.
- Crearea 1 traseu turistic sportiv în RDN.
- Numărul de programe de dezvoltare a turismului în RDN.
- Numărul de persoane informate, consultate.

Tabela 16. Proiectele Programului 16

PRIORITATEA 3. Îmbunătățirea factorilor de mediu și a atractivității turistice											
Proiecte în curs de implementare (APP1)											
PROGRAM 15	Proiecte (cod, denumire)	Aplicant	Parteneri	Localizare	Finanțare, mii lei			Durata de implementare	Indicatori de produs	Indicatori de rezultat	
					FNDR	Contribuția APL	Alte surse				
Proiecte aprobate după APP2											
Reabilitarea obiectivelor turistice și promovarea integrării lor în circuitul turistice internaționale	Proiecte	Aplicant	Parteneri	Localizare	Finanțare, mii lei			Durata de implementare	Indicatori de produs	Indicatori de rezultat	
	Cod: 34036 1. „Amenajarea traseului eco-turistic Pădurea Domnească”	Consiliul raional Glodeni	RN „Pădurea Domnească” ÎS, Primăriile s.Cobani, com.Balatina, com.Cuhnești, com.Viișoara r-nul Glodeni, s.Chetriș r-nul Fălești, s.Braniște r-nul Rîșcani.	RN „Pădurea Domnească”	5000000 lei		6552900 lei	24 luni	- 1 traseu turistic sportiv creat	Nr de turiști atrași	
	Proiecte finanțate din alte surse										
	Proiecte	Aplicant	Parteneri	Localizare	Finanțare, mii lei			Durata de implementare	Indicatori de produs	Indicatori de rezultat	
1.				FNDR	Contribuția APL	Alte surse					
TOTAL Program	Proiecte	Aplicanți	Parteneri	Localități	Suma FNDR	Suma APL	Suma alte surse	Durata medie de implementare	Indicatori		
	1 proiecte	1 aplicanți	7 parteneri	1	5000000 lei		6552900 lei	24 luni	- 1 obiect turistic amenajat, - 1 traseu turistic sportive creat		

Programul 17 Reducerea impactului negativ asupra mediului, generat de tehnologii învechite prin promovarea și stimularea utilizării surselor de energii regenerabile

Descrierea situației

Aerul. În ultimele decenii s-a redus poluarea aerului de la sursele staționare, în temei, datorită înlocuirii masive a combustibilului solid cu gaz natural în sectorul energetic și de termificare. Emisiile în atmosferă de la sursele staționare s-au redus cu aproape 25% din 1999 până în 2004, cauza fiind staționarea întreprinderilor industriale, dar este în creștere în perioada 2000-2010 datorită creșterii numărului de unități de transport auto – în majoritate, cu o vechime mare. Astfel, emisiile în atmosferă au crescut cu aproape 30%, cele mai poluante zone din cauza emisiilor transporturilor fiind la Bălți, Sîngerei, Briceni și Florești. Potrivit datelor Inspectoratului Ecologic de Stat, cele mai poluante întreprinderi din RDN sunt în municipiul Bălți, în orașele Florești, Fălești, Drochia. Principalul poluant din sectorul termoelectric al RDN îl reprezintă CET „Nord-Bălți”, care elimină în atmosferă circa 70t de substanțe toxice anual. O soluție pentru îmbunătățirea factorilor de mediu și protecției aerului atmosferic ar fi implementarea pe larg a tehnologiilor non-poluante, dotarea întreprinderilor cu mijloace performante de purificare.

Scopul programului este de a stimula utilizarea tehnologiilor și sursele noi de energii regenerabile, care ar reduce considerabil poluarea mediului ambiant și cheltuielile de întreținere a caselor, blocurilor locative și de producere.

Obiectivele Programului

- Informarea populației despre tehnologiile inovaționale în domeniul surselor de energie regenerabile.
- Promovarea utilizării surselor de energie regenerabilă.
- Conștientizarea populației privind renunțarea la automobile în favoarea mersului pe jos, ciclismului, sau folosirea transporturilor publice.

-

Indicatori

- Numărul activităților de promovare a utilizării surselor de energie regenerabilă.
- Numărul de persoane informate.
- Numărul de proiecte aplicate la diverse fonduri și programe de EE.

Tabela 17. Activitățile Programului 17

PRIORITATEA 3. Îmbunătățirea factorilor de mediu și a atractivității turistice											
PROGRAM 17	Activități	Implementator	Parteneri	Localizare	Perioada de desfășurare			Finanțare, mii lei		Indicatori de produs	Indicatori de rezultat
					2013	2014	2015	FNDR	Alte surse		
Reducerea impactului negativ asupra mediului, generat de tehnologiile învechite prin promovarea și stimularea utilizării surselor de energie regenerabile	1.Elaborarea și difuzarea materialelor informative privind tehnologiile inovatoare în domeniul surselor de energie regenerabilă	ADR	ONG	RDN	X	X	X			-3 tipuri de bucle informati onale	-3 mii bucle difuzate -3 mii persoane informate
	2.Campanii de informare privind utilizarea surselor de energie regenerabilă	ADR	ONG	RDN	X	X	X			- 3 campanii de informare	-5 mii de persoane informate
	3. Campanii de conștientizare a populației la renunțarea de la automobile în favoarea mersului, ciclismului, sau folosirea transporturilor publice	ADR	ONG	RDN	X	X	X			-1 campanie de conștientizare	- 200 persoane

Monitorizare și evaluare

ADR Nord va raporta despre proiectele finanțate din FNDR către CRD Nord bi-anual și către MDRC lunar, trimestrial, semestrial, anual. Rapoartele vor conține informații despre implementarea proiectelor și gradul de realizare a priorităților și măsurilor SDR Nord.

Rapoartele bi-anuale prezentate CRD Nord, de asemenea, vor indica progresul în vederea implementării POR Nord și SDR Nord. Un raport anual cu privire la implementarea POR Nord va fi pregătit de către Agenția de Dezvoltare Regională la sfârșitul fiecărui an fiscal. În cazuri excepționale de bifurcații regresive a evoluției proiectelor SDRN, echipa ADR Nord ad-hoc va raporta organelor abilitate prognozarea anticipativă a evenimentelor.

Fiecare proiect, finanțat din FNDR și inclus în Documentul Unic de Program, va conține în documentul de proiect:

- a. Obiectivele generale ale proiectului, cu referire la obiectivele naționale pentru dezvoltarea regională după cum sunt incluse în SND;
- b. Contribuția proiectului cu privire la obiectivele SNDR și prioritățile SDR Nord;
- c. Rezultatele imediate ale proiectului;
- d. Activitățile care trebuie întreprinse pentru a obține acele rezultate imediate; și
- e. Contribuțiile necesare.

Aceasta va forma baza identificării indicatorilor relevanți pentru monitorizare și evaluare. Adițional la raportarea obișnuită referitor la progres, fiecare proiect va prezenta un raport detaliat cu privire la finalizarea proiectului, care va estima succesul general al proiectului, rapoarte referitor la rezultate specifice și indicatori de impact, și va identifica impactul proiectului pe termen lung odată cu finisarea implementării.

Studiile de evaluare se vor efectua pentru proiectele mai mari, care pot include o serie de metodologii corespunzătoare, inclusiv sondaje participative ale beneficiarilor în baza valorii rezultatelor proiectului. Pentru un număr de proiecte mari, în special unde beneficiile sunt așteptate să fie de durată lungă și pe scară largă, Agenția de Dezvoltare Regională va trebui să organizeze evaluări la perioade necesare după completarea proiectului. Fonduri pentru efectuarea acestor evaluări trebuie să fie incluse în bugetul proiectului.

Agenția pentru Dezvoltare Regională Nord, de asemenea, va efectua sondaje de percepție periodice pentru CRD, pentru a estima cum activitățile Consiliului și progresul din Strategia de Dezvoltare Regională Nord sunt percepute de către populația locală. Rezultatele acestora vor trebui raportate ca parte a rapoartelor trimestriale, dar și ca rapoarte separate, prezentate Consiliului Regional de Dezvoltare.

Evaluarea Impactului

Evaluarea impactului este un exercițiu periodic, de regulă, efectuat de către un specialist neimplicat nemijlocit în procesul de planificare și implementare al proiectului / programului, pentru aprecierea eficienței, eficacității, impactului, durabilității și relevanței proiectului sau a

programului în contextul atingerii obiectivelor stabilite. Scopul principal al acestui exercițiu este de a însuși anumite lecții din concluziile făcute și pentru utilizarea acestora în proces de luare a deciziilor (programare) pe viitor.

Evaluarea impactului poate fi efectuată atât pe parcursul, cât și după finalizarea proiectului. Perioada recomandabilă de evaluare a proiectelor în proces de realizare este 1-3 luni până la sfârșitul implementării proiectului, iar executarea evaluării ex-post este recomandabilă între 12 luni și numai în cazuri de excepție (cînd impactul poate fi observat doar într-o perioadă mai îndelungată) între 24 și 36 luni.

Criteriile de evaluare. Există diferite metodologii pentru evaluarea impactului, însă majoritatea acestora este axată pe utilizarea celor cinci criterii ale Comitetului Asistenței în Dezvoltare (CAD) al Organizației pentru Cooperare și Dezvoltare Economică, care sunt: Relevanța, Eficiența, Eficacitatea, Impactul și Durabilitatea (Viabilitatea). Mai jos sunt descrise succint definițiile criteriilor date (Tabela18).

Tabela 18

Criteriul	Descrierea
Relevanța	Relevanța unui proiect reprezintă măsura în care obiectivele stabilite și planul de implementare propus abordează în mod coerent și corect problemele identificate. În cazul schimbării caracterului problemelor identificate inițial sau a anumitor circumstanțe de implementare a proiectului de ordin fizic, economic, instituțional sau politic, proiectul poate deveni irelevant pentru rezolvarea problemelor / necesităților identificate.
Eficiența	Criteriul dat se referă la raționalitatea folosirii resurselor disponibile pentru a transforma activitățile efectuate / propuse în realizările intenționate. Acest criteriu vizează, de asemenea, calitatea realizărilor obținute.
Eficacitatea	Criteriul dat încearcă să identifice, dacă proiectul și-a atins obiectivele specifice, stabilite la etapa de programare. Întrebările cheie pentru criteriul dat sunt: beneficiile tangibile generate de proiect, măsura în care grupurile țintă au beneficiat în mod real din produsele sau serviciile puse la dispoziție de proiect.
Impactul	Noțiunea impact se referă la efectul în ansamblu al beneficiilor aduse de un anumit proiect, asupra unui număr mai mare de persoane decât principalii beneficiari dintr-un anumit sector, o anumită regiune sau chiar din întreaga țară.
Durabilitatea	Criteriul de durabilitate arată dacă există probabilitatea ca rezultatele pozitive ale proiectului să continue după terminarea perioadei de finanțare externă și, totodată, dacă beneficiile pot fi menținute la nivel de program, sector, regiune sau țară, în dependență de amploarea intervenției.